

ლგბ ქალები საქართველოში

LBT WOMEN IN GEORGIA

CEDAW

SHADOW
RECOMMENDATIONS

2012

REPORT
შედეგები

ჩრდილოვანი ანგარიში მომზადებულია „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის“ (WISG) მიერ „ღია საზოგადოება – საქართველოს“ და „ქალთა გლობალური ფონდის“ ფინანსური მხარდაჭერით.

ანგარიშზე მუშაობდნენ ანა ნაცვლიშვილი და ეკა აღდგომელაშვილი.

„ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი“ მადლობას უხდის ყველა იმ ადამიანს, ვინც წვლილი შეიტანა ამ ანგარიშის მომზადებაში.

This shadow report was prepared by “Women’s’ Initiative Supporting Group” (WISG) with the financial support of the “Open Society – Georgia Foundation” and “Global Fund for Women”.

This report was written by Ana Natsvlishvili and Eka Aghdgomelashvili.

WISG would like to thank everyone who contributed to the preparation of this report.

დიზაინი /Design: ე. წერეთელი / E. Tsereteli
დაკაბადონება/Layout: მ. გვეტაძე / M. Gvetadze

ლგბტ ქალთა მდგომარეობა საქართველოში ჩრდილოვანი ანგარიში

- 5 – ტერმინოლოგია
- 7 – შესავალი
- 9 – მოკლე მიმოხილვა
 - კანონმდებლობის ანალიზი
 - კულტურული და სოციალური გარემო
- 17 – ძალადობა ქალთა წინააღმდეგ
 - ა. სექსუალური და ფიზიკური ძალადობა;
 - ბ. ფსიქოლოგიური ძალადობა;
 - გ. სამართალდამცავი სტრუქტურები/პირები და ლბტ პირთა უფლებები.
 - ფიზიკური და სიტყვიერი ძალადობა სამართალდამცავების მხრიდან;
 - ლბტ პირთა მდგომარეობა პენიტენციურ სისტემაში;
 - სახელმწიფოს წარმომადგენელთა რეაგირება მესამე პირების მხრიდან განხორციელებულ ძალადობაზე;
 - სამართალდამცავი ორგანოებისადმი ლბტ პირთა მიმართვიანობის დაბალი დონე და ამის მიზეზები;
 - არასრულწლოვნები.
- 29 – იდენტობის სამართლებრივი აღიარების პრობლემა
- 31 – დისკრიმინაცია და ძალადობა ლბტ პირთა უფლებათა დამცველების მიმართ
- 35 – განათლების უფლება
- 37 – ჯანმრთელობის დაცვის უფლება
 - ლბტ ბავშვები და მათი მშობლები;
 - ტრანსგენდერები.
 - დისკრიმინაცია და ჯანმრთელობის უფლება;
 - მკურნალობის იძულება ლბტ ადამიანებისათვის.
 - დისკრიმინაცია და აივ/შიდსი;
- 43 – დისკრიმინაცია სამსახურში და საცხოვრებელი ადგილის უფლება
- 45 – იძულებითი ქორწინება და დისკრიმინაცია ოჯახური მდგომარეობის საფუძველზე
 - შვილად აყვანისა და სუროგატული დედის მომსახურებით სარგებლობის საკითხები
- 48 – ძირითადი რეკომენდაციები

- ბიექსუალი** ადამიანი, რომელსაც ორივე სქესის წარმომადგენელი იზიდავს.
- გენდერული იდენტობა** ადამიანის გენდერული თვითაღქმა, როდესაც ის თავს მიაკუთვნებს რომელიმე გენდერს. პიროვნება შეიძლება ახდენდეს თვითიდენტიფიკაციას მამაკაცად ან ქალად. ზოგ შემთხვევაში კი მისი თვითაღქმა მამაკაცურობისა და ქალურობის სოციალურ კონსტრუქტებს შორისაა ან საერთოდ სცილდება მას. გენდერული იდენტობა შეიძლება იყოს, ან არც იყოს ადამიანის დაბადების სქესთან თანხმობაში. იქედან გამომდინარე, რომ გენდერული იდენტობა შინაგანი, ინტერნალური მოცემულობაა, ის არ არის ხილული სხვებისთვის. გენდერული იდენტობა განსხვავდება სექსუალური ორიენტაციისგან.
- გენდერული (თვით) გამოხატვა** გენდერის გარეგნული მანიფესტაცია, რომელიც ძირითადად „მასკულიზურ“ და „ფემინურ“ ჩაცმულობაში, გარეგნობაში, მანერებში, მეტყველებაში და სხვა სახის ქცევებში ვლინდება. გენდერული გამოხატვა ყოველთვის არ არის სექსუალური ორიენტაციის, ან გენდერულ იდენტობის ინდიკატორი.
- გენდერული არაკონფორმულობა და გენდერული ვარიაცია** პიროვნების პროტესტისა და წინააღმდეგობის გამოვლინება დამკვიდრებულ გენდერულ „ნორმებთან“ და „შესაბამისობებთან“. გენდერული არაკონფორმულობა შეიძლება გამოვლიდნეს იმისგან დამოუკიდებლად, ახდენს თუ არა ადამიანი საკუთარ დაბადების სქესისა და გენდერული იდენტობის შეთავსებას.
- ინტერსექსუალი** ადამიანი, რომლის ანატომია არ შეესაბამება ისეთ ბიოლოგიურ სტანდარტებს, რომელიც აღიარებს მხოლოდ ორ სქესს – მამაკაცი და ქალი. ინტერსექსუალობა არ თავსდება მხოლოდ ქალის ან მხოლოდ მამაკაცის ბიოლოგიურ მახასიათებლებში, რაც შეიძლება გამოიხატოს როგორც ქრომოსომულ ან ჰორმონალურ, ასევე გენიტალურ დონეზე. ინტერსექსუალობა შეიძლება დაბადებისთანავე შესამჩნევი იყოს ან მოგვიანებით განვითარდეს.
- ლესბოსელი** ქალი, რომელსაც ემოციურად და ფიზიკურად იზიდავს ქალი.

ლბტ აბრევიატურა, რომელსაც იყენებენ ლესბოსელი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი ქალების აღსანიშნავად. ლბტ ქალები მარგინალიზებულნი არიან საზოგადოებაში სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და/ან გენდერული გამოხატვის საფუძველზე.

სექსუალური ორიენტაცია ინდივიდის მდგრადი ფიზიკური, რომანტიკული, ემოციური და/ან სულიერი მიზიდულობა სხვა ადამიანის მიმართ. იგი მოიცავს ლესბოსურ, გეი, ბისექსუალურ და ჰეტეროსექსუალურ ორიენტაციას.

ტრანსგენდერი ქოლგა ტერმინი, რომელიც აღნიშნავს ადამიანებს, ვისი გენდერული იდენტობა, გამოხატვა და ქცევა განსხვავდება მისი ბიოლოგიური სქესის ტიპური მახასიათებლებისგან. ეს ტერმინი გულისხმობს ასევე ტრანსსექსუალებს, ტრანსგენდერებს, ტრანსვესტიტებს, ტრანსგენდერებს, ქროს-დრესერებს და გენდერულად არაკონფორმულ ადამიანებს. ტრანსგენდერ ადამიანებს შეიძლება ჰქონდეთ ჰეტერო, ჰომო ან ბისექსუალური ორიენტაცია.

ტრანსსექსუალი ადამიანი, რომლის გენდერული იდენტობა განსხვავდება დაბადებისას მინიჭებული სქესობრივი მიკუთვნებულობისგან. ხშირად ტრანსსექსუალ ადამიანებს სურთ სხეულის კორექცია ჰორმონების ან ქირურგიული ჩარევის გზით, რათა მიუსადაგონ ის მათსავე გენდერულ იდენტობას.

ჰომოფობია ირაციონალური შიში და სიძულვილი ლესბოსელების, გეების, ბისექსუალებისა და ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ, რომელიც ეფუძნება წინასწარგანწყობას და მსგავსია რასიზმის, ქსენოფობიის, ანტისემიტიზმისა და სექსიზმისა (European Parliament resolution on homophobia in Europe. P6-TA(2006)0018. 18 January 2006).

ჰომოსექსუალი ადამიანი, რომელსაც ემოციურად და ფიზიკურად იზიდავს მისივე სქესის წარმომადგენელი.

ქალთა მიმართ ძალადობა მჭიდროდ უკავშირდება მამაკაცურობისა და ქალურობის სოციალურ კონსტრუქტს. პატრიარქალური წარმოდგენები გენდერსა და გენდერულ ნორმებზე ერთი მხრივ მკვეთრად მიჯნავს ერთმანეთისგან ქალურობასა და მამაკაცურობას და მეორე მხრივ, ხელს უწყობს ძალაუფლების არათანაბარ გადანაწილებას სქესის/გენდერული მიკუთვნებულობის საფუძველზე.

საზოგადოებაში, რომელსაც მკვეთრი გენდრული ასიმეტრია ახასიათებს, აღიარებული გენდერული ნორმებისაგან მცირედი განსხვავებულობაც კი ხშირად იქცევა ძალადობისა და დისკრიმინაციის საფუძველად. ამგვარ საზოგადოებებში ლბტ (ლესბოსელი, ბისექსუალი, ტრანსგენდერი) ქალები ერთ-ერთ ყველაზე მონყვლად ჯგუფს წარმოადგენენ, რომლის წევრებიც ორმაგ დისკრიმინაციას განიცდიან როგორც სქესის, ისე სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის ნიადაგზე.

სექსუალური ორიენტაცია/გენდერული იდენტობა, როგორც დისკრიმინაციის აკრძალვის საფუძველი უკვე ჩართულია ადამიანის უფლებათადაცვით სხვადასხვა საერთაშორისო დოკუმენტებსა და რეკომენდაციებში. ლბტ ქალთა უფლებრივი მდგომარეობის მონიტორინგის თვალსაზრისით განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საერთაშორისო კონვენცია ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ (CEDAW), რომლის რატიფიცირებაც საქართველომ 1994 წელს მოახდინა. 2001 წლამდე CEDAW კომიტეტმა მიიღო რამდენიმე მნიშვნელოვანი გადანყვეტილება სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის საფუძველზე ქალთა დისკრიმინაციის შესახებ¹. 2001 წლიდან კომიტეტმა რამდენიმე სახელმწიფოს თავის რეკომენდაციებში მიუთითა ყურადღება გაემახვილებინათ ლბტ ქალების პრობლემებზე, თუმცა არც ამ შემთხვევაში მომხდარა ლბტ ქალთა საკითხების არტიკულირება, როგორც სპეციფიური ჯგუფისა (უკრაინა, უზბეკეთი, ეკვადორი, ყირგიზეთი, ჰოლანდია, პანამა, გვატემალა). 2008 წლიდან მოყოლებული, კომიტეტი სულ უფრო და უფრო მეტ ყურადღებას უთმობს ლბტ ჯგუფთან დაკავშირებული სპეციფიურ საკითხებს. მაგ. 2010 წელს, რუსეთისათვის მიცემულ რეკომენდაციებში ლბტ ქალებს, როგორც სპეციფიურ ჯგუფსა და დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე ცალკე ბლოკი დაეთმო².

მიუხედავად იმ ფუნდამენტური ცვლილებებისა, რაც ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში ლგბტ საკითხების კუთხით ხორციელდება, ჩვენს ქვეყანაში ლგბტ ქალები დღემდე რჩება ერთ-ერთ ყველაზე „უჩინარ“ ჯგუფად. შესაბამისად, ალურიცხავი და „შეუმჩნეველი“ რჩება მათ მიმართ ძალადობა როგორც ფართო საზოგადოებისათვის, ისე ადამიანის უფლებათა დაცვის ინსტიტუციებისა და სახელმწიფო დონეზე. საზოგადოებაში არსებული ჰომოფობიის მაღალი დონის გარდა, ლგბტ ჯგუფის წევრთა დისკრიმინაციის შემთხვევებისა და რეალური მასშტაბების გამოვლენას ხელს უშლის ის ფაქტიც, რომ ჩვენს ქვეყანაში ლგბტ უფლებები არ განიხილება ადამიანის და ქალთა უფლებების კონტექსტში და ლგბტ საკითხები პრაქტიკულად ამოვარდნილია გენდერის საკითხებსა და ქალთა უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციების დღის წესრიგიდანაც.

ამგვარად, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ ქვეყანაში ლგბტ ქალთა უფლებებზე საუბარი და მათი მდგომარეობის მონიტორინგი სწორედ ქალთა უფლებების კონტექსტში დაიწყოს და ამ კუთხით იქნას განხილული.

ანგარიშის სტრუქტურა ეყრდნობა IGLHRC-ის (International Gay and Lesbian Human Rights Commission) მიერ შემუშავებულ სპეციალურ მეთოდოლოგიას¹. ანგარიშის თვითნებულ თავთან მითითებულია CEDAW კონვენციის შესაბამისი მუხლი/რეკომენდაცია, ასევე ამონაწერი ჯოკიაკარტას პრინციპებიდან.

ანგარიში ეფუძნება საქართველოში ლგბტ ქალთა უფლებათა დარღვევების შესახებ WISG-ის მიერ დოკუმენტირებულ მასალებს, ინტერვიუებსა და ფოკუს-ჯგუფის შედეგებს ლგბტ ჯგუფის წევრებთან, ლგბტ და მომიჯნავე საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებთან, სპეციალისტებთან, სახალხო დამცველის აპარატის წარმომადგენელთან. ანგარიშში ასევე გამოყენებულია WISG-ის მიერ 2003, 2006, 2007-10, 2011 წლებში ჩატარებული მედიის ანალიზის შედეგები, დანიის ადამიანის უფლებათა ინსტიტუტისა და საერთაშორისო საკონსულტაციო ჯგუფის COWI-ის 2010 წელს მომზადებული ერთობლივი ანგარიშები ჰომოფობიის, ტრანსფობიისა და სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის შესახებ საქართველოში.

¹ CEDAW Committee, Concluding Observations: Netherlands, para. 253, UN Doc. A/49/38, April 12, 1994; CEDAW Committee, Concluding Observations: New Zealand, para. 612, UN Doc. A/49/38 (1994); CEDAW Committee, Concluding Observations: Canada, para. 310, UN Doc. A/52/38/Rev.1 (1997); CEDAW Committee, Concluding Observations: Mexico, para. 420, UN Doc. A/53/38 (1998); CEDAW Committee, Concluding Observations: Kyrgyzstan, para. 127-28, UN Doc. A/54/38 (1999); CEDAW Committee, Concluding Observations: Sweden, para. 334, UN Doc. A/56/38 (2001).

² <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW-C-USR-CO-7.pdf>

³ Equal and Indivisible: Crafting Inclusive Shadow Reports for CEDAW. IGLHRC. 2009

კანონმდებლობის ანალიზი

საქართველოში არ არსებობს ანტიდისკრიმინაციული კანონმდებლობა. ქვეყნის უზენაესი კანონი, საქართველოს კონსტიტუცია კრძალავს დისკრიმინაციას შესაბამის მუხლში ჩამოთვლილი ფაქტორების საფუძველზე, როგორცაა მაგალითად პირის ეროვნული და ეთნიკური წარმომავლობა, რელიგია, სოციალური ჯგუფისადმი კუთვნილება, სქესი და სხვ. სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა ამ საფუძველთა ჩამონათვალში ნახსენები არ არის. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს განმარტებით, კონსტიტუციაში ჩამოთვლილი საფუძვლების ჩამონათვალი არ არის ამომწურავი და მოიცავს დისკრიმინაციის აკრძალვის ისეთ საფუძვლებსაც, რომლებიც პირდაპირ არ არის მასში ნახსენები.⁴ შესაბამისად, ისე როგორც ამას სხვა ქვეყნების მაგალითები გვიჩვენებს, შესაძლებელია, რომ „სქესი“ ან „სოციალური ჯგუფი“ განიმარტოს ფართოდ და მოიცვას სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა. თუმცა ქართულ სასამართლო სისტემას ამ საკითხზე პირდაპირ ჯერ არ უმსჯელია.

ბოლო დრომდე დისკრიმინაცია ჩადენილი რასობრივი, ეროვნული, ეთნიკური ან ენობრივი ნიშნით შეუწყნარებლობის გამო სისხლის სამართლის კოდექსით დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილ დანაშაულად ითვლებოდა. 2012 წლის 27 მარტს საქართველოს პარლამენტმა მესამე და საბოლოო მოსმენით დაამტკიცა ცვლილებები სისხლის სამართლის კოდექსში, სადაც დანაშაულის საფუძველთა აღნიშნულ ჩამონათვალს ასევე დაემატა პირის სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა. აღნიშნული ცვლილების განხორციელება უაღრესად დადებითი ნაბიჯია ხელისუფლების მხრიდან, თუმცა ნებისმიერი საკანონმდებლო ცვლილების რეალურ ღირებულებას განსაზღვრავს ის, თუ რამდენად ეფექტურად იმუშავებს იგი პრაქტიკაში და რეალურად შეძლებს თუ ვერა უზრუნველყოს ლგბტ პირთა უფლებების დაცვა.

ზემოაღნიშნულისაგან განსხვავებით, შეშფოთებას იწვევს 2011 წლის 28 დეკემბერს საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული კანონი პირადი მონაცემების დაცვის თაობაზე. კანონი ითვალისწინებს საჯარო და კერძო დაწესებულებების მიერ განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემების, მათ შორის პირის სექსობრივი ცხოვრების შესახებ ინფორმაციის, დამუშავებას (კანონის განმარტებით, დამუშავება მოიცავს შეგროვებას, ჩანერას, ფოტოზე აღბეჭდვას, აუდიო-ან ვიდეოჩანერას, ორგანიზებას, შენახვას, შეცვლას, აღდგენას, გამოთხოვას, გამოყენებას ან გამჟღავნებას მონაცემთა გადაცემის, გავრცელების ან სხვაგვარად ხელმისაწვდომად გახდომის გზით და სხვ.). ყველა დაწესებულება ვალდებულია შეგროვებული ინფორმაცია გადასცეს მონაცემთა ინსპექტორს. (აღნიშნული თანამდებობის შემოღებას მოცემული კანონი ითვალისწინებს). განსაკუთრებით საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ კანონის საფუძველზე განსაკუთრებული კატეგორიის მონაცემთა დამუშავება (მათ შორის გაცემა) დასაშვებია პირის თანხმობის გარეშე, როცა ეს აუცილებელია კანონის შესაბამისად მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესის დასაცავად, თუმცა რა ითვლება ასეთ ინტერესად კანონში დაკონკრეტებული არ არის. აღნიშნული გარემოება სერიოზულ ხარვეზს წარმოადგენს და ქმნის თვითნებობისა და უფლებამოსილების ბოროტად გამოყენების რეალურ საფრთხეს. ეს საფრთხე ნათელია საპარლამენტო უმრავლესობის წევრის, ბ-ნ ლაშა თორდიას მიერ „ნეტგაზეთთან“ ინტერვიუში გაკეთებული განცხადების საფუძველზეც.⁵ მისი თქმით, „მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესი“ გულისხმობს, მაგალითად, იმას, რომ საბავშვო ბაღს ჰქონდეს ინფორმაცია პედაგოგის სექსუალური ორიენტაციის თაობაზე. სხვა ოფიციალური პირები და უწყებები აღნიშნულ განცხადებას არ გამომხაურებია.

გარდა იმისა, რომ ახალი კანონი შეუსაბამოა საქართველოს კონსტიტუციასთან და ადამიანის უფლებათა დაცვის სფეროში საქართველოს მიერ ნაკისრ საერთაშორისო ვალდებულებებთან, აღნიშნული კანონი ძალიან სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ადამიანის პირადი ცხოვრების უფლების დაცვას საქართველოში.⁶

ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრობლემად რჩება სიძულვილის ენის ფართოდ გამოყენება ლ(გ)ბტ ადამიანების მიმართ. საქართველოს კანონმდებლობა ამგვარ ქმედებას არ კრძალავს. ეს საკითხი რეგულირდება მედიის თვითრეგულირების მექანიზმების – მაუწყებლის ქცევის კოდექსისა და ჟურნალისტური ეთიკის ქარტიის მეშვეობით, რომლებშიც ჩამოყალიბებულია მრავალფეროვნების გაშუქების პრინციპები (მოიცავს როგორც სქესს, ისე სექსუალურ ორიენტაციას) ისევე, როგორც დისკრიმინაციული, შეურაცხყოფილი განცხადებების გავრცელების შემთხვევაში ჟურნალისტის ეთიკური პასუხისმგებლობის საკითხები.

როგორც 1999-2003, 2005-2006, 2007-2010 წლების მედიის ანალიზმა აჩვენა, ლგბტ საკითხით პრესის დაინტერესება არათანმიმდევრულ ხასიათს ატარებს.

ჰომოფობიური სიძულვილის ენის გამოყენების პიკი ემთხვევა ხოლმე ქვეყანაში პოლიტიკური ძალაუფლების გადანაწილების პროცესს. ამ პერიოდის მასალების თვისობრივი ანალიზი ნათლად აჩვენებს, როგორ ხდება „არატრადიციული“ სექსუალობა პოლიტიკური სპეკულაციების საგანი. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არის პოზიტიური ცვლილებებიც – 2008 წლიდან მედიაში უკვე გვხვდება ჰომოფობიური სიძულვილის ენის კრიტიკაც. 2010 წელს, მედიაეთიკის კომისიამ მიიღო პირველი სარჩელი ჰომოფობიური სიძულვილის ენის გამოყენებასთან დაკავშირებით და დაადგინა ჟურნალისტის მიერ ეთიკის ნორმების დარღვევა. 2011 წლიდან ლგბტ საკითხები უფრო და უფრო ხშირად განიხილება ადამიანის უფლებათა კონტექსტში.

მართალია, სქესის შეცვლის სერვისები ლეგალურად ხელმისაწვდომია საქართველოში, მაგრამ ეს პროცესი ფაქტობრივად დაურეგულირებელია სახელმწიფოს მხრიდან და ცალკეულ სამედიცინო დაწესებულებების მიერ ჩამოყალიბებულ წესებსა და დამკვიდრებულ პრაქტიკაზე დამოკიდებული. პრობლემები კვლავაც რჩება ტრანსგენდერთათვის ახალი დოკუმენტების მიღებასთან დაკავშირებით, სადაც შეცვლილი იქნება მონაცემები მათი სქესის შესახებ. კანონმდებლობა ცხადად არ არეგულირებს თუ რა ეტაპიდანაა შესაძლებელი დოკუმენტების შეცვლა ტრანსგენდერული ადამიანისათვის. რაც შეეხება პასპორტში სქესის შესახებ ჩანაწერის შეცვლას, სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე, ამგვარი ნებართვა გაიცემა მხოლოდ სქესის შეცვლის ოპერაციის შემდეგ. კანონმდებლობა ოპერაციის შემდგომაც კი არ ითვალისწინებს უმაღლესი სასწავლებლის დიპლომის მეორედ გაცემას, რომელშიც პირის შეცვლილი სქესი იქნება დაფიქსირებული. ასევე გაუმართლებელია მინისტრის ბრძანების საფუძველზე დაწესებული ტოტალური აკრძალვა, რომელიც ვრცელდება „ჰომოსექსუალებზე“, როგორც აივ/მიდის რისკ-ჯგუფზე და მათ სისხლის დონორობას უკრძალავს⁷. ამგვარი ტოტალური აკრძალვა არაპროპორციულია და შეუსაბამო ადამიანის უფლებათა სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპებთან.

2000 წლიდან საქართველოში ჰომოსექსუალობა დეკრიმინალიზებულია. თუმცა სისხლის სამართლის კოდექსის რიგი მუხლები კვლავაც ისეა ფორმულირებული, რომ ჰომოსექსუალობის მარგინალიზაციას და სტიგმატიზაციას ახდენს, კერძოდ: კოდექსი კრძალავს სექსუალურ კონტაქტს ძალადობით, ძალადობის მუქარით ან მსხვერპლის უმწეო მდგომარეობის გამოყენებით, მუქარის ან სამსახურებრივი მდგომარეობის გამოყენებით და 16 წლამდე ასაკის პირთან. ბუნებრივია, ამგვარი აკრძალვა უდავოდ გამართლებულია სხვათა უფლებების დაცვის მიზნით, თუმცა პრობლემა კანონის ამ ნაწილში ისაა, რომ გაუგებარია, რითია გამართლებული ის ფაქტი, რომ კანონი ცალკე კრძალავს ამგვარ ქმედებას ჩადენილს ჰომოსექსუალი პირების მიერ და სხვა მუხლებით კრძალავს იგივე ქმედებას ჩადენილს ჰეტეროსექსუალი ადამიანების მიერ (თუმცა, სასჯელი ორივე შემთხვევაში ერთნაირია); უფრო

მეტიც, კანონის შესაბამის მუხლებში ჰომოსექსუალური სექსუალური აქტი მოხსენიებულია, როგორც „გაუკუღმართებული სექსუალური აქტი“. ამგვარი ტერმინების გამოყენება გაუმართლებელია და ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციასა და სისხლის სამართლის კანონმდებლობაში დეკლარირებულ ფუნდამენტურ პრინციპებს: თავისუფლებასა და თანასწორობას კანონის წინაშე, ადამიანის პატივისა და ღირსების ხელშეუვალობას.

მიუხედავად იმისა, რომ შრომის კანონთა კოდექსი პირდაპირ კრძალავს დისკრიმინაციას როგორც სქესის, ისე სექსუალური ორიენტაციის საფუძველზე⁶, იგი სერიოზულ ხარვეზებს შეიცავს, რაც დისკრიმინაციის ფართო შესაძლებლობებს ქმნის პირის სამსახურში აყვანისა და დათხოვნის ეტაპებზე.

კანონი გენდერული თანასწორობის შესახებ ზოგადად წინ გადადგმული ნაბიჯია, თუმცა ვინაიდან მასში გაწერილი არა არის კანონის აღსრულების მექანიზმი, იგი მეტწილად დეკლარაციული ხასიათისაა. გარდა ამისა, კანონი არ ითვალისწინებს ლბტ ჯგუფის საჭიროებებს და შესაბამისად ნაკლებად შესაძლებელია ამ ეტაპზე მისი გამოყენება ლბტ პირთა უფლებების დასაცავად.

კანონი ოჯახური ძალადობის შესახებ პარტნიორთა ძალადობისაგან არ იცავს ლგბტ პირებს ვინაიდან იგი ვრცელდება მხოლოდ რეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფ პირებზე. საქართველოში კი ჰომოსექსუალური ქორწინება კანონით დაშვებული არა არის.

ამგვარად, საკანონმდებლო დონეზე კვლავაც რჩება ხარვეზები, რაც ლგბტ ადამიანებს არათანასწორ პირობებში აყენებს. მართალია უმრავლეს შემთხვევებში კანონი არ არის აშკარად დისკრიმინაციული, მაგრამ მათი გამოყენება იწვევს დისკრიმინაციულ შედეგებს პრაქტიკაში და მნიშვნელოვნად ზღუდავს ლ(გ)ბტ ადამიანების თავისუფლებებსა და უფლებებს.⁹

⁴ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე შოთა ბერიძე და სხვები საქართველოს წინააღმდეგ. 31.03.2008

⁵ „არაეკითხი პირადი. კანონპროექტი, რომელიც თან იცავს და თან – ასაჯაროებს“. დათო ყანჩაშვილი. ნეტგაზეთი. 10.01.2010

⁶ აღსანიშნავია, რომ მოცემული კანონის მიღებამდე საჯარო დაწესებულებას ეკრძალებოდა მსგავსი ინფორმაციის შეგროვება, დამუშავება, შენახვა და მესამე პირებზე გაცემა, როგორც ამას მოითხოვს საქართველოს კონსტიტუცია.

⁷ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება № 241/ნ. 2000 წლის 5 დეკემბერი

⁸ საქართველოს შრომის კოდექსი. მუხლი 2(3)

⁹ Study on Homophobia, Transphobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity. Legal Report: Georgia by independent researcher Ana Natsvlshvili. COWI. 2010

საქართველოში არ ჩატარებულა ფართომასშტაბიანი კვლევა, რომელიც გაზომავდა ჰომოფობიის ხარისხს ქვეყანაში. თუმცა, არსებობს ზოგადი ხასიათის კვლევები, რომლებიც სხვა ღირებულებებთან/საკითხებთან ერთად ჰომოსექსუალობის მიმართ დამოკიდებულებასაც ზომავენ. CRRC-ს 2009-11 წლის კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ „იმ ადამიანების რაოდენობა, ვინც ჰომოსექსუალიზმს მიუღებლად მიიჩნევს, უცვლელი რჩება - 90 პროცენტი“.¹⁰ თავის მხრივ, ჰომოფობიური გარემო ახალისებს ძალადობას და დისკრიმინაციას ლბტ ჯგუფის წევრთა მიმართ და აძლიერებს ქამინაუთის შიშს ამ ადამიანებში.

გარდა ამისა, საქართველოში გენდერული უთანასწორობა და ასიმეტრია როგორც სოციალურ, ისე პოლიტიკურ, კულტურულ და ეკონომიკურ სფეროებში საკმაოდ თვალშისაცემია. ჰომოფობიური და სექსისტური გარემო ლბტ ჯგუფს ერთ-ერთ ყველაზე მონყვლად და მარგინალიზებულ ჯგუფად ხდის საქართველოში. ისინი, როგორც წესი, ორმაგი დისკრიმინაციის მსხვერპლნი ხდებიან როგორც სქესის, ისე სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის საფუძველზე.

როგორც „ქალთა ფონდი საქართველოს“ ხელმძღვანელმა WISG-თან საუბრისას აღნიშნა, ზოგადად ქართული კულტურა „თავისი არსით არის დისკრიმინაციული ყველა დონეზე. განსაკუთრებით ქალის მიმართ, მისი რეპროდუქციული უფლებების მიმართ, ოჯახის დაგეგმვაში ქალის გადწყვეტილების მიღებაში და სხვ“.¹¹ ამავე პრობლემაზე გაამახვილა ყურადღება სახალხო დამცველის წარმომადგენელმა, სოფო ბენაშვილმა: „საზოგადოებაში ძირითადად არის ტრადიციული მიდგომები, სტერეოტიპები, რომ ქალის მოვალეობაა გათხოვდეს, გააჩინოს ბავშვი და გაზარდოს და მეტი მას არაფერი არ ეკითხება. ქალის ადგილი სამზარეულოშია და მსგავსი გამონათქვამები, რომლითაც მდიდარია ჩვენი საზოგადოება“.¹²

შესაბამისად, ლბტ ჯგუფის წარმომადგენლები უმრავლეს შემთხვევებში ორმაგი დისკრიმინაციის მსხვერპლნი არიან. როგორც იდენტობის წარმომადგენელმა შეაჯამა, „ქალები იმის გამო არ იჩაგრებიან, რომ... რალაც სხვა იდენტობა აქვთ, ...უბრალოდ იმიტომ, რომ ქალებად დაიბადნენ... უკვე ესეც საკმარისია, რომ დაჩაგრონ. ... [ჩვენ ცცხოვრობთ] ძალადობრივ, სექსისტურ კულტურაში, რომელიც თვითგადარჩენაზეა ორიენტირებული და ვინც თავის რეპროდუქციულ ვალს არ მოიხდის, თუნდაც სიმბოლურად, არ ითვლება ადამიანად, არც ქალი და არც კაცი“.¹³

ქამინაუთის დაბალი მაჩვენებელი და ცხოვრების ასოციალური წესი ლბტ ქალებს შორის (განსხვავებით გეი ქომუნითისაგან, რომელთაც კარგად განვითარებული სოციალური ქსელი აქვთ) კიდევ უფრო ართულებს დისკრიმინაციის ფაქტების გამოვლენას და ამცირებს ამ ფაქტებზე

რეაგირების შანსს.

2010 წელს, ევროსაბჭოს საპარლამენტო ასამბლეის მიერ ლგბტ უფლებებთან დაკავშირებული რეზოლუციის განხილვის წინ, სხვადასხვა რელიგიურმა გაერთიანებებმა საქართველოში ერთობლივი განცხადება გაავრცელეს: „იგეგმება „სექსუალური ორიენტაციის ნიადაგზე დისკრიმინაციისა და სქესის იდენტიფიკაციის“ კანონპროექტის განხილვა, რომელიც ჰომოსექსუალიზმის, ბისექსუალიზმისა და სხვა სექსუალური გადახრების ლეგალიზებას გულისხმობს. ამავდროულად სესიაზე გამოტანილი იქნება დოკუმენტი, რომელიც აბორტს წარმოგვიდგენს, როგორც ქალის უფლებასა და ოჯახის დაგეგმვის საშუალებას... შეუძლებელია, ევროპა, რომელიც უძველესი ქრისტიანული სამყაროს ნაწილს წარმოადგენს და რომლის კულტურაც მთლიანად რელიგიური ნიშნით არის განმსჭვალული, ევროსაბჭოს მაღალი ტრიბუნიდან ხმას აძლევდეს ისეთი მოვლენის ჩვეულებრივ ნორმად ქცევას, როგორიც არის სექსუალური გადახრები. ჰომოსექსუალიზმი, ბისექსუალიზმი და სხვა მსგავსი ქმედებანი არა მარტო ქრისტიანობაში, არამედ ყველა ტრადიციულ რელიგიაში უდიდეს ცოდვად არის მიჩნეული, რადგან იგი ადამიანის გადაგვარებას, მის სულიერ და ფიზიკურ დაავადებებს იწვევს“.¹⁴

საქართველოს დელეგაციის წევრებმა არათუ გააპროტესტეს ამგვარი განცხადება, არამედ ზოგიერთი მათგანი მიუერთდა კიდევაც ამ განცხადებას (ქრისტიან-დემოკრატები), ზოგმა კი განცხადება გააკეთა, რითაც კიდევ უფრო გააძლიერა ლგბტ ადამიანებთან დაკავშირებული სტერეოტიპები: „ჩვენ არ გვსურს, საქართველოს იმის რეკომენდაცია გაუწიონ, რომ მამათმავლობა წახალისდეს, ისევე, როგორც არ სურს ეს ძალიან ბევრ ევროპულ ქრისტიანულ ქვეყანას... რა თქმა უნდა, ჩვენ მხარს ვუჭერთ იმას, რომ ეს ქრისტიანულ პრინციპებზე არ არის დამყარებული და დემოკრატიასთან არანაირი საერთო არ აქვს. ამ ადამიანებს (სექსუალურ უმცირესობებს) არავინ არ უშლის, აკეთონ ის, რისი კეთებაც სურთ, მაგრამ თუ ერთად ყოფნა უნდათ, ამ ერთობას ოჯახი არ უნდა დაერქვას“. (პეტრე ცისკარიშვილი, საპარლამენტო უმრავლესობის ლიდერი)¹⁵

რელიგიური ორგანიზაციების წარმომადგენელთა და პოლიტიკოსთა საჯარო ჰომოფობიური გამონათქვამები იშვიათობას არ წარმოადგენს საქართველოში. 90 წლების მიწურულს, როდესაც პოლიტიკოსთა ნაწილი იმდენად ხშირად საუბრობდა „ჰომოსექსუალულებთან ბრძოლის“ აუცილებლობაზე, რომ ლამის პარტიების წინასაარჩევნო პროგრამის ნაწილად აქციეს. ეკრანიდან ხშირად გაიგებდით ასეთ მოწოდებებს: „ჰომოსექსუალები ერთ გემზე უნდა შეყარონ და ზღვაში ჩაახრჩონ“, „თუ დემოკრატიის პრინციპით ვიმსჯელებთ, მაგათ თავი უნდა დაანებონ, თუ დიქტატურის – ავადმყოფი აკვანშივე უნდა მოკლა“... გარდა ღია ეთერით გაკეთებული პროფაშისტური განცხადებებისა ზოგადად ჰომოსექსუალთა მიმართ და პოლიტიკურ ფიგურათა სექსუალურ ორიენტაციაზე საუბრისა, აქტიურად დაიწყო მითის შექმნა „ცისფერების

შეთქმულების“ შესახებ, რომლებიც „ხელისუფლებაში მოსვლას გეგმავენ“ („არატრადიციული სექსი“ ხომ ყოველგვარი ტრადიციულის რღვევის საწყისი და აუცილებელი პირობაა, ხელისუფლებაში ამგვარ „არატრადიციონალისტთა“ მოსვლით კი ქვეყნის ეროვნული ცნობიერებისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნება-განმტკიცებას ესმება ჯერჯერობით შეუმჩნეველი წერტილი“...). პრესაში ერთმანეთის მიყოლებით გაჩნდა სტატიები მყვირალა სათაურებით: „საქართველოს ჰომოსექსუალისტები მართავენ“, „მიუხედავად იმისა, რომ „ცისფერები“ არ მრავლდებიან, ისინი საკმაოდ მომრავლდნენ“, „ცისფერიდან – შავამდე... პოლიტიკური პალიტრა“, „მეტაკუნე ევროპელი ვაჟკაცები“, „ხალხის მტრები, სუკის აგენტები და... პედერასტები“...

2003 წლიდან, „ვარდების რევოლუციის“ შემდეგ, პანიკა „ცისფერთა“ შეთქმულების“ შესახებ ჩაცხრა და სტატიებმა ჰომოსექსუალთა შესახებ, სერიოზული გამოცემების პირველი გვერდებიდან ნელ-ნელა „ყვითელი პრესის“ ფურცლებზე გადაინაცვლა. შერბილდა გამონათქვამები უშუალოდ ჰომოსექსუალთა მიმართ. ჰომოსექსუალთა მიმართ ძალადობის პირდაპირი და უშუალო მონოდეტები დისკრიმინაციის ფარულმა ფორმებმა და ირონიულმა დამოკიდებულებამ ჩაანაცვლა.

თანაფარდობა ნეგატიურ, ნეიტრალურ და პოზიტიურ შეფასებებს შორის მკვეთრად შეიცვალა 2007 წელს (ნეგატიური – 86%, პოზიტიური – 21%, ნეიტრალური – 4%). ნეიტრალურ შეფასებათა პროცენტული მაჩვენებლის კლების ხარჯზე მკვეთრად ნეგატიური/პოზიტიური ხასიათის შეფასებათა მატება, ერთი მხრივ, შეიძლება უკავშირდებოდეს ლგბტ ჯგუფის ხილვადობის გაზრდას. მეორე მხრივ, ეს დამოკიდებულება მკაფიოდ ასახავს იმ პოლიტიკურ და სოციალურ-კულტურული მოვლენების დასაწყისსაც, რომელიც დღეს ქვეყანაში ხდება. მძიმე საბჭოური მემკვიდრეობა და „ტრადიციულ“ ფასეულობებთან დაბრუნების მცდელობა მხოლოდ ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური კრიზისის სახით როდი იჩენს თავს. შეფასებათა ამგვარი გადანაწილება ერთგვარად აირეკლავს სწორედ ამგვარი კრიზისული პერიოდისათვის დამახასიათებელ ფასეულობათა და ღირებულებათა პოლარიზაციის პროცესს. მიუხედავად იმისა, რომ თემით დაინტერესება გაიზარდა, პოლიტიკური და სოციალური კრიზისის ახალი ტალღის პარალელურად, 2008 წლიდან დღემდე, დინამიკა თითქმის არ შეცვლილა (პოზიტიური მერყეობს 6-8%-მდე, ნეიტრალური - 16-22%-მდე, ნეგატიური კი - 60%-დან 70% მდე). ამის მიზეზი თემის პოლიტიზაციაში უნდა ვეძიოთ: ჰომოსექსუალობასთან დაკავშირებული საკითხებით მანიპულაცია და მისი გამოყენება პოლიტიკური ოპონენტების მარკირებისათვის დღეს ისევე აქტუალურია, როგორც 1999-2003 წლებში.

კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ საუბრის ობიექტები იშვიათად არიან კონკრეტული ლგბტ ადამიანები (იმ გამონაკლისის გარდა, როცა საქმე ეხება უცხოური პრესიდან გადმობეჭდილ ინფორმაციას ცნობილი ადამიანებისა და შოუბიზნესის მოღვაწეების შესახებ). როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ,

საუბარი ზოგადად ჰომოსექსუალობას ეხება და განიხილება პოლიტიკურ ან ნეომორალისტურ დისკურსში. გბტ ჯგუფი უფრო სშირად ხდება მედიის ინტერესის საგანი, ვიდრე ლბ ჯგუფი და ქალური ჰომოსექსუალობა (საერთო რაოდენობის 14%). გეებისაგან განსხვავებით სტატიათა უმეტესობა, ლესბოსელობას განიხილავს, როგორც არამდგრად კატეგორიას, გამოწვეულს მამაკაცებთან ურთიერთობის ნეგატიური გამოცდილებით ან მიმბაძველობით (მოდა ჰომოსექსუალობაზე), რომელიც შეიძლება შეიცვალოს თუკი ის შეხედება „ნამდვილ მამაკაცს“.

არაერთგვაროვანია ხელისუფლებისა და ზოგიერთი უფლებათა დაცვითი ინსტიტუტების რეაქცია სიძულვილის ენის გამოვლინებაზე სხვადასხვა უმცირესობების მიმართაც. საჯარო რიტორიკაში ხელისუფლება მუდმივად უსვამს ხაზს ტოლერანტულობას და მის აუცილებლობას ეთნიკური და რელიგიური უმცირესობების მიმართ, ლგბტ ჯგუფთან დაკავშირებულ საკითხებზე კი უმრავლეს შემთხვევაში დუმილს ამჯობინებს, რაც ნამდვილად არ უწყობს ხელს ტოლერანტობის კულტურის დამკვიდრებას ლ(გ)ბტ ჯგუფისა და საკითხების მიმართ.

ამგვარი ჰომოფობიური და სექსისტური გარემო მნიშვნელოვან დაბრკოლებას ქმნის ლ(გ)ბტ ჯგუფის წარმომადგენელთათვის, რათა იმოქმედონ თავიანთი უფლებებისა და თავისუფლებების დასაცავად და მოითხოვონ თანასწორობა, როგორც საზოგადოების სრულუფლებიანმა და სრულფასოვანმა წევრებმა.

¹⁰ Caucasus Research Resource Center, Programme of Eurasia Foundation: Knowledge and Attitudes toward the EU in Georgia. 2011

¹¹ ინტერვიუ ნანა ფანცულაიასთან. „ქალთა ფონდი საქართველოში“. 21.10.2011

¹² ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

¹³ ინტერვიუ ირაკლი ვაჭარაძესთან. ორგანიზაცია „იდენტობა“. 22.10.2011

¹⁴ საქართველოს საპატრიარქოს, საქართველოში წმიდა საყდრის სადესპანოს, საქართველოში სომხური სამოციქულო ეკლესიის ეპარქია, ქვეყანაში მთავარი რაბინის მოვალეობის შემსრულებლის და სრულიად კავკასიის მუსლიმანთა სამმართველოს სრულუფლებიანი წარმომადგენლის ერთობლივი განცხადება. 29.01.2010

¹⁵ „ევროსაბჭო რელიგიური დოგმების პირისპირ“. დათო გამოსონია, გაზეთი 24 საათი. 25.01.2010

საქართველოს კანონი ოჯახური ძალადობის შესახებ არ ვრცელდება დაუქორწინებელ წყვილებზე, რის გამოც იგი არაეფექტურია მსხვერპლის დასაცავად ლბტ წყვილებს შორის კონფლიქტისას.

ამგვარად საკანონმდებლო დონეზე არსებობს ხარვეზი, ვინაიდან კანონი არ იცავს რეგისტრირებულ ქორწინებაში არმყოფ პირებს პარტნიორის მხრიდან ძალადობისაგან. ვინაიდან საქართველოს კანონმდებლობა არ უშვებს ერთსქესიან ქორწინებას, აღნიშნული ხარვეზი პირდაპირ და არსებითად აზარალებს სწორედ ლ(გ) ბტ პირებს.

კვლევისას გამოვლინდა, რომ ლბტ ჯგუფის წარმომადგენლები ხშირად ხდებიან როგორც ფიზიკური ძალადობის, ასევე შანტაჟის, მუქარისა და სიტყვიერი შეურაცხყოფის მსხვერპლნი, რაც მოტივირებულია მსხვერპლის სექსუალური ორიენტაციით. უმეტეს შემთხვევაში მსხვერპლი არ მიმართავს არც სამართალდამცავ ორგანოებს, არც უფლებადამცველ ორგანიზაციებს. ამის ძირითად მიზეზად სახელდება საზოგადოებაში არსებული ჰომოფობიის მაღალი დონე და აქედან გამომდინარე, ქამინაუთის შიში ოჯახის წევრებთან და ახლო გარემოსთან.

ლბტ ჯგუფის უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციები და სპეციალისტები ერთხმად აღნიშნავენ, რომ საზოგადოებაში არსებული ჰომოფობიური გარემო ახალისებს ძალადობას. ასევე მნიშვნელოვანი ფაქტორია ქალების ფინანსური და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის არარსებობა. 2010 წელს WISG-ის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგების მიხედვით, ლბტ ჯგუფში უმუშევრობის მაჩვენებელი 1,75-ჯერ აღემატება ქვეყანაში იმავე ასაკობრივი ჯგუფის

ყოველ ადამიანს, მისი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის მიუხედავად, გააჩნია პირადი ხელშეუხებლობის, მასზე შესაძლო ძალადობის, სხეულის დაზიანებისგან დაცვის უფლება, როგორც სახელმწიფო მოხელეთა, ასევე ნებისმიერ პირთა ან პირთა ჯგუფის მხრიდან.

[ჯოკიაპარტას პრინციპები, პრინციპი 5]

ეკონომიკურად აქტიური ქალების დასაქმებისა და უმუშევრობის ზოგად მაჩვენებლებს¹⁶ იმავე კვლევის მიხედვით, გამოკითხულთა დაახლოებით ორი მესამედი, 62,5%, ცხოვრობს მშობლებთან, ოჯახის წევრებთან, მეუღლესთან და შვილებთან ერთად. „საქართველოში ქალები ფაქტობრივად არ ფლობენ ქონებას, რაც ოჯახის წევრების მხრიდან ზენოლისა და ძალადობის მიმართ მათ განსაკუთრებით მოწყვლადს ხდის“ – განმარტა ლგბტ ჯგუფის უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაცია „იდეენტობის“ წარმომადგენელმა¹⁷. ოჯახის წევრების მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე საუბრობს „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის“ ფსიქოლოგიც: „ამ ჯგუფის წევრებისაგან, ვისთანაც მე ვმუშაობ თითქმის ათიდან ხუთი-ექვსი მაინც ძალადობის მსხვერპლია. განსაკუთრებით ხშირია ოჯახური ძალადობის ფაქტები... ძირითადად ქცევის თავისუფლებას უზღუდვენ, უკრძალავენ სადმე წასვლას, კეტავენ, სცემენ... ზოგი გარბის კიდევაც სახლიდან“...¹⁸

„ჩემი მშობლები ისეთი უბეში ფორმებით ერევიან ჩემს პირად ცხოვრებაში, რომ ხანდახან ლამისაა ნერვებმა მიმტყუნოს... თქვენ წარმოიდგინეთ, დედაჩემი იმასაც კი აკონტროლებს, ვის ვეკონტაქტები ინტერნეტით. სწორედ ამ გზით შეიტყო ჩემი ორიენტაციის შესახებ... ახლა ისეთი საშინელ წნეხში ვყავარ, რომ გავიჟების ზღვარზე ვარ... რა ექნა – სამსახური არ მაქვს და დამოუკიდებლად ცხოვრება არ შემიძლია... ერთადერთი გამოსავალი, რასაც რეალურად ვხედავ, ჩემი გათხოვებაა... მინდა ვინმე გვი ორიენტაციის ბიჭს დავუკავშირო ცხოვრება, ის თავისთვის იქნება და მე – ჩემთვის... მაგრამ ესეც ოცნების სფეროდ მესახება – სად უნდა გავიცნო, ვინ უნდა გავიცნო, ჩემზე 24-საათიანი თვალთვალა გამოცხადებული!“ (მედო, 18 წლის).¹⁹

„ხმამალა დეკლარირების კი არაა, უბრალოდ გაფიქრებისაც კი მეშინია, რა საშინელება შეიძლება მოყვეს იმის აღიარებას, რომ ორიენტაციით ლესბოსელი ვარ... ყოველთვის ძალიან დიდი წნეხის ქვეშ ვიყავი ოჯახის მხრიდან – ჩემმა ძმამ მისაყვედურა – შენში ქალური თვისება ძალიან ცოტაა და ალბათ ამიტომაც ვერ იზიდავ მამაკაცებსო... ვგრძნობ, რომ ოჯახში ზედმეტი ვარ – ძმას საკუთარი ოჯახი ჰყავს და როცა ჩემი დედ-მამა ცოცხალი აღარ იქნება, მით უარეს სიტუაციაში აღმოვჩნდები, მაგრამ ვერ წარმომიდგენია, ჩემს ცხოვრებას რა ეუყო“... (მარინა, 36 წლის).²⁰

¹⁶ სექსუალური და თვითდესტრუქციული ქცევების კვლევა ლბ ჯგუფში. WISG. 2010. თბილისი

¹⁷ ინტერვიუ ირაკლი ვაჭარაძესთან. ორგანიზაცია „იდეენტობა“. 22.10.2011

¹⁸ ინტერვიუ ნანა მამულაშვილთან. WISG, ფსიქოლოგი. 8.10.2011

¹⁹ შორენა გაბუნია. „ვირტუალური კომუნიკაციების როლი თბილისელი ლბ ქალების ცხოვრებაში“. ქალთა ფონდი საქართველოში. 2010.

²⁰ Ibid.

ა. სექსუალური და ფიზიკური ძალადობა

WISG-ის მიერ დოკუმენტირებულ ქეისებში ლბტ ჯგუფის ის წარმომადგენლები, ვინც აღნიშნა, რომ ბოლო ორი წლის მანძილზე გამხდარა ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი (ცემა, ხელის კვრა, სექსუალური ზეწოლა და ძალადობა), ძალადობის მთავარ მაპროვოცირებელ მიზეზად საკუთარ გენდერულ არაკონფორმულობას ასახელებს. რესპონდენტების მიერ აღწერილი ფიზიკური ძალადობის შემთხვევები საზოგადოებრივ ადგილებში მოხდა (ქუჩა, მაღაზია, ბარი, ტრანსპორტი) და თავდამსხმელები, როგორც წესი, უცნობი ადამიანები ან თავად პოლიციის თანამშრომლები იყვნენ. მსგავსი გამოცდილების მქონე რესპონდენტებმა მსგავსი სახის არაერთი სხვადასხვა ინციდენტი გაიხსენეს ბოლო ორი წლის მანძილზე. აღნიშნული შემთხვევებიდან, რესპონდენტებმა მხოლოდ ორჯერ შეატყობინეს პოლიციას. მიზეზად დაასახელეს ის ფაქტი, რომ მოძალადე თავად პოლიცია იყო ან მსხვერპლს ჰქონდა წარსულში პოლიციის მიერ ჰომოფობიური მოპყრობის ნეგატიური გამოცდილება.

გამოკითხულთა მეორე ნაწილმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ ფიზიკური ძალადობის ფაქტების სიმცირე არ მეტყველებს საზოგადოების ტოლერანტობაზე ლბტ პირთა მიმართ. მათი საუბრიდან გამომდინარე, ის ფაქტი, რომ ხშირად არ სმენიათ ლბტ ქალების მიმართ ძალადობის შემთხვევების შესახებ, განპირობებულია იმით, რომ ლბტ ქალები ცდილობენ მაქსიმალურად აკონტროლონ ქცევები საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებსა თუ მიკროსოციუმში და ამით აირიდონ თავიდან შესაძლო პრობლემები. ნაწილი რესპონდენტების მიერ დაფიქსირდა საზოგადოების მხრიდან სხვადასხვა ტიპის შეურაცხყოფისა და დისკრიმინაციის შემთხვევები, მაშინ როცა თავისუფლად იქცეოდნენ და საზოგადოების მიერ „საეჭვოდ“ აღიქმებოდნენ.

ლბტ ჯგუფის უფლებებზე მომუშავე და სერვისის მიმწოდებელმა ორგანიზაციებმა/სპეციალისტებმა ერთხმად აღნიშნეს ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ ზეწოლის, ძალადობისა და მუქარის შემთხვევების არსებობის შესახებ. სექსუოლოგის განცხადებით ტრანსგენდერი ადამიანები, ხშირად მათივე ოჯახის წევრების ძალადობის მსხვერპლენი ხდებიან. ოჯახის წევრები მათ ხშირად აიძულებენ მკურნალობის კურსის გავლას, რათა გახდნენ „ნორმალურები“.²¹

²¹ ინტერვიუ მაია ჭავჭავაძესთან. WISG, სექსუოლოგი. 6.10.2011

კვლევაში მონაწილე ყველა გამოკითხულმა აღნიშნა, რომ ბოლო ორი წლის მანძილზე სამჯერ ან მეტჯერ გახდა ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი (სიტყვიერი შეურაცხყოფა, დაცინვა, ჭორების გავრცელება, მუქარა, შანტაჟი, მუქარის ან სიძულვილის გამომხატველი წერილები/მეილები). აქაც, ისევე როგორც ფიზიკური ძალადობის შემთხვევაში, მოძალადეები პოლიციის თანამშრომლები ან უცნობი ადამიანები იყვნენ. ორმა დაასახელა ოჯახის წევრები, ერთმა – ყოფილი პარტნიორის ოჯახის წევრები, ორმა კი ოჯახის წევრებთან ერთად თანამშრომლები და მეგობრები. რაც შეეხება გარემოს, სადაც ფსიქოლოგიურ ზეწოლას ჰქონდა ადგილი, უფრო მრავალფეროვანია და თითქმის მთელ სპექტრს მოიცავს – ოჯახიდან დაწყებული, საზოგადოებრივი და სახელმწიფო დაწესებულებებით დამთავრებული.

„აი საქსესი რომ არის ბარი.. იქ მომივიდა ასეთი შემთხვევა... მეგობარ გოგოსთან [ერთად] ვიჯექი... არავინ არ იყო მეორე სართულზე.. და ვინაიდან და რადგანაც ვიცოდით, რომ გეი-ფრენდლი ბარია, თავს უფლება მივეცით რომ... არაფერი ისეთი ამორალური არ გაგვიკეთებია.. ამოვიდა მენეჯერის თანაშემწე და გვითხრა, რომ იცით, მენეჯერს ასეთი რაღაცები არ სიამოვნებს და თავი შეიკავეთ ან გაბრძანდით.. გამოვედით.. იმის თქმა მინდა, რომ ე.წ. გეი-ფრენდლი ბარებშიც შეუძლებელია ყოფნა... [გეი-ფრენდლი] მარტო სიტყვიერად კი არ უნდა იყოს... რეალურად როცა გრძნობ მხარდაჭერას, მაშინ უკვე ღიაც გახდები“...²² (ნანა, 26 წლის).

²² რესპონდენტი #4, ინტერვიუ ლბტ ჯგუფის წარმომადგენელთან. 21.10.2011

ბ. სამართალდამცავი სტრუქტურები/პირები და ლგბ პირთა უფლებები

• ფიზიკური და სიტყვიერი ძალადობა სამართალდამცავების მხრიდან

კვლევისას დაფიქსირდა პატრულის მხრიდან უმოქმედობის, მუქარის, სიტყვიერი შეურაცხყოფის და ცინიკური დამოკიდებულების შემთხვევები ჯგუფის ცალკეული წევრების და ლესბოსელი წყვილების მიმართ.

ამასთან დაკავშირებით სახალხო დამცველისა და „ქალთა ფონდი საქართველოში“ წარმომადგენლებმა ინტერვიუებში ხაზი გაუსვეს, რომ აუცილებელია მუშაობა სამართალდამცველი ორგანოების თანამშრომელთა ცნობიერების ასამაღლებლად. „ასეთი მუშაობა საჭიროა, რათა ამ ადამიანებმა იმოქმედონ პროფესიონალურად და არა მათი პირადი მოსაზრებებით ჰომოსექსუალობის შესახებ, რაც ხშირად საზოგადოებაში არსებული სტერეოტიპების გავლენითაა ნაკარნახევი“.²³

„[მეგობართან ერთად] ვიყავით განმარტოებულები მანქანაში და ძალიან მალე დავინახე, რომ უკან მანქანის სინათლე ჩაირთო, ფარები აჩნთო და მოგვადგა მანქანა. გზა გადაგვიღობეს... გადმოვიდნენ. ჩვეულებრივი მანქანა იყო და თავიდან უცებ ვიფიქრეთ, რომ მთვრალეები იყვნენ და შეგვეშინდა. უცებ დავძარიტ მანქანა, გვინდოდა რომ გავცლოდით, მაგრამ გზა გადაგვიღობეს. ერთს ეცვა პოლიციელის კურტკა, მაგრამ სხვებზე ნამდვილად არ მახსოვს. მოგვთხოვეს გადმოსვლა მანქანიდან და როგორი შეურაცხმყოფელი ფრაზებით გველაპარაკნენ იცი? „ნუ რა არის ახლა ეს.... კაცები დაილია?“ და ერთ-ერთმა გვითხრა, რომ მე რომ ახლა ცოტა სხვა ტიპი ვიყო. ახლა ორივესო გაგატელევიზორებდითო. პირადობის მოწმობა გვთხოვეს. გამოგვართვეს. მერე იქ გვკითხეს სად ვმუშაობდით.. ორივეს გვკითხეს სახელი და გვარი. რახან ქალები ვიყავით, უფრო მძაფრი რეაქცია იმიტომ მოყვა ამ ყველაფერს“. (მაკა, 28 წლის)²⁴

„მაშინ მეგობარ გოგოსთან ერთად ვცხოვრობდი. ნასვამები ვიყავით და სერიოზული კონფლიქტი მოგვივიდა. მეზობლებმა პატრული გამოიძახეს. პატრული რომ მოვიდა და დაგვინახეს რა მდგომარეობაში ვიყავით – თან ჩემი მეგობარი გოგო ზუსტად ისე „საეჭვოდ“ გამოიყურებოდა, რომ შეიძლება დაგვეშვა, რომ სხვა ორიენტაციის არის – პატრული მოუტრიალდა და უთხრა მეზობლებს, ძაან ცინიკურად, რომ საქმე ოჯახურ კონფლიქტთან გვაქვს, რომელშიც ჯობია არ ჩავერიოთო და სიცილი დაიწყეს... ძაან აგვიგდეს რა... ჩვენ არც გვჭირდებოდა იმ სიტუაციაში პატრულის ჩარევა... რომ მოვიდნენ და შემოვიპატიჟეთ, რათა ენახათ, რომ ყველაფერი კარგადაა და ცოცხლები ვართ, დაცინვა დაგვინყეს: როგორ უნდა

ჩავერიოთ? კაცი და ქალი რომელი ხართ? ქმარი რომელია? [იქნებ] კაცს ველაპარაკოთო?“²⁵

„საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ იურისტის გიორგი გოცირიძის განმარტებით, „პოლიციის მხრიდან ძალადობის მსხვერპლნი ხშირად ხდებიან ზოგადად სექსმუშაკები, მათ შორის ლბტ სექსმუშაკებიც; თუმცა, ვინაიდან პროსტიტუცია საქართველოში კანონით აკრძალულია და მსგავსი ქმედება ექვემდებარება ადმინისტრაციულ სასჯელს (ჯარიმა), ისინი ერიდებიან მსგავსი ფაქტების გასაჩივრებას. „შესაბამისად, ასეთი საქმეები არსად ფიქსირდება და მოძალადე პოლიციელი დაუსჯელი რჩება“,²⁶ – აღნიშნა გოცირიძემ.

• ლბტ პირების მდგომარეობა პენიტენციურ სისტემაში

ინფორმაცია პენიტენციურ სისტემაში ლბტ ადამიანების ამჟამინდელი მდგომარეობის შესახებ ხელმისაწვდომი არ არის.²⁷ პენიტენციურ სისტემაში ლბტ ადამიანების უფლებების შესახებ არაფერს ამბობს სახალხო დამცველის წლიური ანგარიშები ადამიანის უფლებათა შესახებ, ჯერჯერობით მას არც სპეციალური ანგარიში გამოუქვეყნებია ამ საკითხზე. აღსანიშნავია, რომ სახალხო დამცველს გაეროს წამების წინააღმდეგ კონვენციის ფაქულტატური ოქმის ფარგლებში შექმნილი პრევენციის ეროვნული მექანიზმის ფუნქცია აკისრია; ამავ დროს მას აქვს პენიტენციური სისტემა-ზემოწოდებული განხორციელების ექსკლუზიური უფლებამოსილება.

ორგანიზაცია „თანადგომის“ წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ წინა წლებში პენიტენციურ სისტემაში მდგომარეობა იყო „საკმაოდ დისკრიმინაციული“ ლბტ ჯგუფის მიმართ. „ეს ცუდ ტონად, დაცინვის საბაზად ითვლებოდა. გააჩნია როგორი ტიპის წყვილები იყვნენ... ზოგს უბედავდნენ რამის თქმას და ზოგს ვერა... ზურგს უკან მაინც იტყოდნენ, რომ ლესბები არიან... მათ, ვისაც შეეძლო საკუთარი თავის დაცვა, თვითონაც ამბობდნენ, რომ ეს აქ ცუდ ტონად არის მიღებული, მაგრამ წყვილი მაინც ჰყავდათ“. მისივე ვარაუდით მდგომარეობა დღესაც მძიმეა, თუმცა ზუსტი ინფორმაცია მისთვისაც არ არის ხელმისაწვდომი, ვინაიდან პენიტენციური სისტემა დახურულია სამოქალაქო საზოგადოების წარმომადგენლებისათვის. „ზოგადად იქაც იგივე ხდება, რაც გარეთ. პრინციპში ესაა პატარა სამყარო, რომელიც გარეთა რეალობას ასახავს. ოღონდ, ყველაზე ცუდს“.²⁸ სახალხო დამცველის წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ მისთვის ასევე არ არის ცნობილი პოლიციის მიერ ლბტ ადამიანების უკანონოდ დაკავების შემთხვევების შესახებ.²⁹

პატიმრობის ახალი კოდექსის თანახმად, პაემნის უფლება ეძლევათ იმ პირსაც, ვინც არაოფიციალურ ქორწინებაში იმყოფება პატიმართან, თუკი მათ აქვთ ორწლიანი თანაცხოვრების გამოცდილება. პაემნის უფლებას გასცემს ციხის ადმინისტრაცია წინასწარი მიმართვისა და ორწლიანი თანაცხოვრების

დამადასტურებელი დოკუმენტის წარდგენის საფუძველზე. მიუხედავად იმისა, რომ კანონის ეს ნორმა ლიბერალურია რეგისტრირებულ ქორწინებაში არმყოფი პირების მიმართ, რაც ერთი შეხედვით დადებითად უნდა აისახოს ლბტ წყვილებზეც, რეალურად ამ ნორმის პრაქტიკაში ამოქმედების ნაკლები პერსპექტივა არსებობს. პირველი, გაუგებარია, რა შეიძლება გახდეს თანაცხოვრების დამადასტურებელი დოკუმენტი როგორც ზოგადად, ასევე კონკრეტულად ლბტ წყვილების შემთხვევაში, ან ვინ უნდა გასცეს იგი. მეორე, ზოგადი ჰომოფობიური ფონის გათვალისწინებით ნაკლებად სავარაუდოა, რომ ლბტ წყვილებმა პრაქტიკაში ისარგებლონ კანონში არსებული ჩანაწერით პაემნის უფლების შესახებ.

- **სახელმწიფოს წარმომადგენელთა რეაგირება მესამე პირების მხრიდან განხორციელებულ ძალადობაზე**

პროკურატურის თანამშრომელთა ეთიკის კოდექსში (2006) პირდაპირაა მითითებული, რომ პროკურორი ვალდებულია ხელი შეუწყოს ყველა ტიპის დისკრიმინაციის აღმოფხვრას და პატივი სცეს ადამიანთა კანონის წინაშე თანასწორობის პრინციპს, როგორც უზენაეს ღირებულებას. ამ კოდექსის დამრღვევს, შესაძლოა, დაეკისროს პროკურატურის შესახებ საქართველოს ორგანული კანონით გათვალისწინებული დისციპლინური ზომები.

თუმცა, გამოკითხვაში მონაწილე ჯგუფის წევრებმა აღნიშნეს, რომ პოლიციისა და პროკურატურის წარმომადგენელთა მხრიდან ლბტ ჯგუფის წევრების მიმართ ძალადობის შემთხვევებზე რეაგირება დაბალია, და როგორც წესი, არაადეკვატური.

„საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის“ იურისტმა, გიორგი გოცირიძემ ხაზი გაუსვა ნების არარსებობას სახელმწიფოს მხრიდან, რომ ეფექტურად იქნეს გამოძიებული ჯგუფის წევრთა მიმართ ჩადენილი დანაშაულები. მან მაგალითად მოიყვანა სამართალდამცველთა უმოქმედობა ინტერნეტის, ძირითადად სოციალური ქსელების მეშვეობით განხორციელებულ მუქარებთან დაკავშირებით. „მიუხედავად იმისა, რომ ძალიან მარტივია მუქარის ავტორის დადგენა შესაბამისი ინტერნეტ პროვაიდერისგან აიპის გამოთხოვის მეშვეობით, ეს პროცესი ინელეზა და რეალურად სამართალდამცველები არ ამჟღავნებენ სურვილს, რომ ასეთი ტიპის საქმეები გამოიძიონ. ...ამ შემთხვევაში ხარვეზი არ არის კანონში. ცვლილება საჭიროა სამართალდამცველი ორგანოების მხრიდან მიდგომაში, რომ მეტი სერიოზულობით, მეტი სკრუპულოზურობით მოექციდონ კონკრეტულად მუქარასთან დაკავშირებით გაკეთებულ საჩივრებს“.³⁰

ამონარიდი ინტერვიუდან –სახალხო დამცველის ოფისის წარმომადგენელი: „მე მქონდა კიდევ ერთი შემთხვევა, სახელსა და გვარს არ დავასახელებ, არ იყო ლბტ ჯგუფის წარმომადგენელი,

გეი იყო. როდესაც მოხდა ჩხუბი ქუჩაში, გამოიძახა ადამიანმა სამართალდამცველები და მას შემდეგ, რაც სამართალდამცველებმა შეიტყვეს იმის შესახებ, რომ ეს ადამიანი იყო ლგბტ ჯგუფის წარმომადგენელი, მის მიმართ განხორციელდა დისკრიმინაციული მოპყრობა, ანუ მათ არაფერი არ გააკეთეს. ჩვენ მოვამზადეთ სპეციალური წერილი, თუმცა, ამ ადამიანმა მოითხოვა კატეგორიულად, რომ წერილში არ დაფიქსირებულიყო დისკრიმინაციის საფუძველი. ამის გამო ჩვენ გავაკეთეთ ჩვეულებრივი რეკომენდაცია, პოლიციის მხრიდან არაადეკვატური მოქმედების თაობაზე, რასაც მოჰყვა რეაქცია – ერთი [პოლიციელი] გაათავისუფლეს, მეორეს საყვედური გამოუცხადეს“.³¹

საქართველოს კონსტიტუციის 25-ე მუხლი იცავს მშვიდობიანი შეკრებისა და მანიფესტაციის თავისუფლებას. ეს მუხლი სახელმწიფოს ავალდებულებს, რომ არ შელახოს მოქალაქეთა აღნიშნული უფლება და ასევე დაიცვას ისინი მათ ამ უფლებაში მესამე პირთა მხრიდან ჩარევისაგან.

საქართველოში ლგბტ ადამიანებს ამგვარი უფლება, შეიძლება ითქვას, რომ რეალურად არ გააჩნიათ, ვინაიდან სახელმწიფო მათ არ იცავს მესამე პირთა ძალადობისა და მუქარისაგან ამ უფლებასთან მიმართებაში.

დღემდე საქართველოში არ ყოფილა გეიპრაიდის ჩატარების მცდელობა. მიუხედავად ამისა, ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში რეგულარულად იმართება „პრევენციული ხასიათის ანტიგეი მანიფესტაციები“. 2007 წელს, კამპანიის - „ყველა განსხვავებული - ყველა თანასწორის“ გარშემო მედიაში ატეხილმა არაჯანსაღმა აჟიოტაჟმა და კამპანიის ფარგლებში დაგეგმილი ერთ-ერთი ღონისძიების გეიალღუშად მონათვლამ, დიდი ვნებათაღელვა გამოიწვია საზოგადოებაში. აქციის ორგანიზატორთა არაერთგზის მიცემული განმარტების მიუხედავად, საზოგადოების ერთმა ნაწილმა დაიჯერა, რომ კამპანია, რომელიც ევროსაბჭოს ეგიდით უკვე 12 წელია იმართებოდა და მიმართული იყო „რასიზმის, ანტისემიტიზმის, ქსენოფობიისა და დისკრიმინაციის წინააღმდეგ ბრძოლის გასაძლიერებლად“, დაგეგმილი გეიალღუშის შესანიშნავად იყო წამოწყებული. მედიაში ატეხილ ისტერიას საქართველოს საპატრიარქოც გამოეხმაურა და ოფიციალური განცხადება გაავრცელა: „ჩვენ კიდევ ერთხელ გვინდა განვაცხადოთ, რომ გაუკუღმართებული სექსუალური ურთიერთობები არის მძიმე ცოდვა, რომელიც უნდა იყოს მონანიებული და მისი პროპაგანდა და საჯარო დემონსტრირება მთელ ერს მძიმე განსაცდელად დაანება“.³² იმავე განცხადებაში, ეკლესიამ აქციის ორგანიზატორები და ხელისუფლება „მოსალოდნელი ფიზიკური დაპირისპირების შესახებ გააფრთხილა“. მოვლენათა განვითარებით შემოფოთებულმა აქციის ორგანიზატორმა და ევროსაბჭოს წარმომადგენელმა შესაბამისი განცხადება გააკეთეს და იმავე მედია-საშუალებებით აცნობეს საზოგადოებას, რომ დაგეგმილ აქციას არაფერი ჰქონდა საერთო

გეი-აღლუმთან, მოგვიანებით კი საერთოდ უარი თქვეს აქციის ჩატარებაზე. მსგავსი „პრევენციული“ აქციები 2009 და 2010 წლებშიც ჩატარდა. როგორც წესი, ასეთი აქციები ეკლესიისა და თავად პატრიარქის მიმართ გამოთქმული მადლობებით მთავრდება ხოლმე: „რომ არა საპატრიარქო, დღეს საქართველოში გეებისა თუ პედერასტების აღლუმი ბარე ათჯერ იქნებოდა ჩატარებული... რომ არა ჩვენი უწმინდესი, დღეს ბევრი უკანალზე წასმული პომადით ივლიდა. შეიძლება პარადზე მთავრობის ჩინოსნები არ გამოსულიყვნენ, რომლებსაც უკანალზე და ტუჩებზე პომადა უსვიათ, მაგრამ „აქცია“ მაინც ჩატარდებოდა“.³³ „ეკლესიიდან წამოსულმა პროტესტმა გამოიღო ის, რომ ეს აღარ მოხდება. ეს იყო დაგეგმილი თუ არ იყო დაგეგმილი, ეს ღმერთმა იცის“.³⁴

2010 წელს, ქალაქ ბათუმში, ჰომოფობთა მორიგი აქცია გაიმართა „დაგეგმილი“ გეიპრაიდისათვის ხელის შეშლის მიზნით. აქციის მონაწილეები საეკლესიო პირის თანხლებით მთელი დღის განმავლობაში დადიოდნენ ქალაქის ქუჩებში, შედიოდნენ სხვადასხვა დაწესებულებებში ჰომოსექსუალების მოსაძებნად და ქალაქიდან გასაძევებლად („ჩვენ მათ გამოვრეკავთ ყველა დაწესებულებიდან“). თავად მსვლელობის ორგანიზატორებმა აქციას „ქადაგება“ უწოდეს და ხაზგასმით განაცხადეს, რომ ძალადობის წინააღმდეგნი არიან.³⁵

ამონარიდი ინტერვიუდან – სახალხო დამცველის ოფისის წარმომადგენელი: „რელიგიურად განწყობილი ხალხის ნაკადი მივიდა ერთ-ერთ ადგილზე, სადაც ისინი ვარაუდობდნენ, რომ ადგილი უნდა ჰქონოდა გეიპრაიდს და იქ განაცხადეს, რომ ისინი არ დაუშვებდნენ ამას. სამართალდამცველების მხრიდან რაიმე ღონისძიებას ადგილი არ ჰქონია... რელიგიური ჯგუფის მხრიდან გამოყენებული იყო ძალიან მკვეთრი სიძულვილის ენა. მათი რეაქცია ალბათ უფრო მკვეთრი იქნებოდა ადგილზე რომ დახვედროდათ ლგბტ ჯგუფის წარმომადგენლები. ამასთან დაკავშირებით ჩვენც მოვახდინეთ რეაგირება, თუმცა, ეს ფაქტიც კი მეტყველებს იმაზე, როგორია პოტენცია და რისკი იმისა, რომ ეს ადამიანები [ლგბტ] გახდნენ დისკრიმინაციის მსხვერპლნი.“³⁶

- **სამართალდამცავ ორგანოებისადმი ლგბტ პირთა მიმართვიანობის დაბალი დონე და ამის მიზეზები**

კვლევამ გამოავლინა, რომ ლგბტ ქალები ნებისმიერი ტიპის ძალადობის დროს, ხშირ შემთხვევაში, არ მიმართავენ სამართალდამცველ ორგანოებსა თუ მხარდამჭერ ორგანიზაციებს. ფსიქოლოგიური ზენოლის შემთხვევებშიც დაზარალებულებს არ მიუმართავთ პოლიციისათვის, იმ შემთხვევების გარდა, როცა თავად პოლიცია წარმოადგენდა მოძალადეს. ერთ შემთხვევაში

რესპონდენტმა განაცხადა, რომ ინციდენტი თავისთავად ამოიწურა, დანარჩენ შემთხვევებში კი ასეთი ქცევის მიზეზი პოლიციისადმი უნდობლობა და ინციდენტის „არასერიოზულობა„ იყო.

პრობლემა პრობლემად რჩება ტრანსგენდერებისთვისაც სქესის შეცვლის შემთხვევაშიც, რადგან ემინათ არ გამომჟღავნდეს მათი იდენტობა, ამიტომაც მათი მიმართვიანობაც დაბალია, მათ შორის მხარდამჭერი ჯგუფებისა და უფლებათა დამცველი ინსტიტუტების მიმართ.

არასამთავრობო ორგანიზაცია „42-ე მუხლის“ იურისტის ლაშა ჭინჭარაულის განცხადებით, იურიდიული თვალსაზრისით, ამ მხრივ არანაირი ბარიერი არ არსებობს, პრობლემა იმაში მდგომარეობს, რომ თავად ამ ადამიანებს არ სურთ მსგავსი ფაქტების გამჟღავნება.³⁷ მან მაგალითად მოიყვანა 2009 წელს ფონდ „ინკლუზივში„ მომხდარი ინციდენტი, როცა ოცამდე ადამიანი გახდა პოლიციის მხრიდან ძალადობისა და შეურაცხყოფის მსხვერპლი. აქედან მხოლოდ ცხრა ადამიანი იყო თანახმა ჩვენების მიცემაზე. დანარჩენებმა, ოჯახთან მოსალოდნელი პრობლემების გამო, თავი შეიკავა სამართალდამცველებისათვის ჩვენების მიცემისაგან.

ლბტ უფლებებზე მომუშავე ორგანიზაციებმა და პირებმა ერთხმად აღნიშნეს, რომ ქამინაუთის შიში არის მნიშვნელოვანი დაბრკოლება ამ ადამიანების მიერ საკუთარი უფლებებისათვის ბრძოლაში. მათ კარგად იციან - სტატუსის გამჟღავნების შემთხვევაში ამ ადამიანებს შეიძლება დაემუქროთ სახლის, ოჯახის, თავშესაფრის დაკარგვა, გახდნენ ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი.³⁸ 2010 წელს WISG-ის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ რესპონდენტთა 72.2%-ს ქამინაუთში ხელს საზოგადოების ნეგატიური დამოკიდებულება უშლის, რაც გამოიხატება უარყოფის, სოციალური იზოლაციის, მარგინალიზაციის შიშში³⁹.

„ბუნებით საკმაოდ მამაცი ადამიანი ვარ, მაგრამ ვგრძნობ, რომ საკუთარი სექსუალური იდენტობის გასაჯაროება ჩემთვის სოციალური ხარაკირის ტოლფასი იქნება... სულ მარტო დავრჩები, სულ მარტო! არადა, მეც, ისევე, როგორც ყველა სხვა ადამიანს, მაქვს სხვადასხვა სპეციფიკისა და ხასიათის საზოგადოებრივი კონტაქტები, ანუ, რა თქმა უნდა, მხოლოდ ლესბოსელი არ ვარ... მთელი უბედურება იმაშია, რომ საზოგადოება მიტოვებს მხოლოდ ორ არჩევანს – ან კესოსავით საკუთარი ქამინაუთის ტყვე უნდა ვიყო და ერთადერთი იარღილი – „სექსუალური უმცირესობის წარმომადგენელი“ მექონდეს მოკერებული, ანდა არ გამაჩნდეს ინდივიდუალიზმი და პირადი ცხოვრება შევნირო სხვა ადამიანების პურიტანულ წარმოდგენებს ზნეობასა და მორალზე!“ (მაკა, 19 წლის).⁴⁰

ფსიქოლოგ ლელა კურდღელაშვილის აზრით, მნიშვნელოვან როლს თამაშობს ინტერნალიზებული ჰომოფობიაც.

„ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ჩემი ლტოლვა ჩემივე სქესის ადამიანების მიმართ ციდან მოვლენილი ღვთის სასჯელი ან უმკაცრესი გამოცდაა... სულ მალე მონასტერში წავალ, ჩემთვის ახალი, სუფთა, უცოდველი ცხოვრება დაიწყება, და საბოლოოდ გავთავისუფლდები ამ საშინელებებისგან... მჯერა, რომ ყველაფერი კარგად იქნება! მთელს ჩემს ცხოვრებას უფალს მივუძღვნი და ამით ბედნიერი ვიქნები!“ (ანა, 19 წლის).⁴¹

„აქ საზოგადოება არაფერ შუაშია! საქმე მხოლოდ ჩემს პიროვნულ შეხედულებებშია – ცხოვრებაში ამდენი დილემის წინაშე მხოლოდ და მხოლოდ საკუთარი სექსუალობის შეცნობით გამოწვეული დავიდარაბის გამო აღმოჩნდი... რა საჭიროა, ხმამალა ვიყვირო, რომ ქალთან დაწოლა მსიამოვნებს? ვფიქრობ, რომ ეს ჟესტი თავხედობა და უპატივცემულობაა არა მხოლოდ გარეშე ადამიანების, არამედ საკუთარი თავისაც! სულაც არ ვგრძნობ თავს მსხვერპლად, რადგან პრობლემა ჩემშია...“ (ნატო, 36 წლის)⁴²

ამავე პრობლემაზე ყურადღება გაამახვილა „ქალთა ფონდი საქართველოში“ წარმომადგენელმაც: „მათ ჯერ ერთი უნდა იცოდნენ, რომ არ არიან ცოტანი, რომ ეს არის ჩვეულებრივი მოვლენა, რომ არის აბსოლუტურად ნორმალური, არც ცოდვასთანაა დაკავშირებული და არც ავადმყოფობასთან. მით უფრო კანონსაწინააღმდეგო მოქმედებასთან...“⁴³ მისივე თქმით, ამ პრობლემის დასაძლევად აუცილებელია ჯგუფის გაძლიერება და გაფართოება.

გიორგი გოცირიძის განცხადებით, ძალადობის ფაქტებზე უფრო ხშირად ლგბტ უფლებადამცველები საუბრობენ, ვიდრე თემის წევრები. მან ასევე აღნიშნა, რომ ლგბტ თემი გეებთან შედარებით უფრო ჩაკეტილია და ნაკლებად საუბრობენ უფლებების დარღვევებზე, ოჯახური ძალადობის თუ იძულებითი ქორწინებების შესახებ.

სახალხო დამცველის ოფისის წარმომადგენელმა ყურადღება გაამახვილა რამდენიმე ფაქტორზე, რაც, მისი აზრით, აუცილებელია პრობლემის მოსაგვარებლად. მისი თქმით, აუცილებელია ცნობიერების ამაღლება როგორც ჯგუფის შიგნით, ასევე საზოგადოებაში: „უნდა იყოს ნება სახელმწიფოს მხრიდან... თანასწორობა და დისკრიმინაციის აკრძალვა სათანადოდ უნდა იყოს დაცული...“ მან ასევე დასძინა, რომ აუცილებელია თავად ჯგუფის წევრთა გააქტიურებაც ამ მიმართულებით.⁴⁴

• არასრულწლოვანები

სახალხო დამცველის წარმომადგენელმა ყურადღება გაამახვილა იმ სირთულეზე, რაც თან ახლავს არასრულწლოვნის მიერ მომხდარი ინციდენტის შეტყობინებას უფლებადამცველი ორგანიზაციის ან პოლიციისათვის.

თუ ინციდენტი მოიცავს უფლების დარღვევას და საჭირო გახდება სამართალდამცველი ორგანოების ჩართვა, ეს ასევე მოითხოვს, რომ საქმეში ჩაერთონ არასრულწლოვნის მშობლები ან სხვა კანონიერი წარმომადგენლები, ვინაიდან სამართალდამცველების მხრიდან ნებისმიერი მოქმედების განხორციელებისას (იქნება ეს მონშის ჩვენების მიღება, თუ სხვ.) არასრულწლოვანი წარმოდგენილი უნდა იყოს მათი მეშვეობით. ეს კი რეალობაში იმას გულისხმობს, რომ თუ არასრულწლოვანს ქამინაუთი არ გაუკეთებია ოჯახში, ის ავტომატურად თავს შეიკავებს ინციდენტის შესახებ შეატყობინოს ორგანიზაციას ან პოლიციას, რათა თავიდან აიცილოს ეს პროცესი.

²³ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

²⁴ რესპონდენტი #3, ინტერვიუ ლბტ ჯგუფის წარმომადგენელთან. 21.10.2011

²⁵ ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი - #1 ფოკუს-ჯგუფის შედეგები. 26.10.2011

²⁶ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

²⁷ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011; ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011; ინტერვიუ ლაშა ჭინჭარაულთან. „კონსტიტუციის 42-ე მუხლი“. 24.10.2011

²⁸ ინტერვიუ ლელა კურდელაშვილთან. სამედიცინო-საინფორმაციო ცენტრი „თანადგომა“, ფსიქოლოგი. 24.10.2011

²⁹ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

³⁰ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

³¹ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

³² სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, უწმინდესისა და უნეტარესის ილია II-ის განცხადება 2007 წელს გაზეთ „ალიას“ მიერ დაგეგმილ გეიალუმთან დაკავშირებით

³³ გაზეთი „კვირის ქრონიკა“, №37, 24-30 სექტემბერი. ავტორი: გელა ზედელაშვილი. „რომ არა ილია მეორე, დღეს ბევრი უკანალზე ნასმული პომადით ივლიდა“.

³⁴ მრევლი ჰომოსექსუალებს ეძებს. ნეტგაზეთი, 26.08.2010

³⁵ მიქაელ ბოტკოველის კომენტარი გეიალუმზე. ნეტგაზეთი. 25.08.2010.

³⁶ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

³⁷ ინტერვიუ ლაშა ჭინჭარაულთან. „კონსტიტუციის 42-ე მუხლი“. 24.10.2011

³⁸ ინტერვიუ ირაკლი ვაჭარაძესთან. ორგანიზაცია „იდენტობა“. 22.10.2011

³⁹ სექსუალური და თვითდესტრუქციული ქცევების კვლევა ლბ ჯგუფში. WISG. 2010. თბილისი

⁴⁰ შორენა გაბუნია. „ვირტუალური კომუნიკაციების როლი თბილისელი ლბ ქალების ცხოვრებაში“. ქალთა ფონდი საქართველოში. 2010.

⁴¹ Ibid

⁴² Ibid

⁴³ ინტერვიუ ნანა ფანცულაიასთან. „ქალთა ფონდი საქართველოში“. 21.10.2011

⁴⁴ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

CEDAW კონვენცია მუხლი 1, 2, 3, 15

საქართველოს კანონმდებლობის მიხედვით სქესის შესახებ ჩანაწერის შეცვლა შესაძლებელია დაბადებისა და გარდაცვალების მოწმობებში, ასევე პირადობის მოწმობაში, თუმცა მხოლოდ მას შემდეგ, რაც პიროვნება ქირურგიული ოპერაციის შედეგად შეიცვლის სქესს. სახელის შეცვლა მარტივია და შესაძლებელია როგორც ოპერაციამდე, ასევე ოპერაციის შემდეგ.

მთავარ პრობლემად რჩება ის ფაქტი, რომ სქესის შესახებ ჩანაწერის შეცვლა შეუძლებელია უმაღლესი სასწავლებლის მიერ გაცემულ დიპლომში; კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს დიპლომის მეორედ გაცემის შესაძლებლობას.

განსაკუთრებული იურიდიული ბარიერები სქესის შესაცვლელად არ არსებობს. თუკი ვთქვათ არასრულწლოვანს, თექვსმეტ წლამდე ასაკის ადამიანს, სურს სამედიცინო ჩარევის გზით სქესის შეცვლა, ამისთვის მას მშობლების თანხმობა ესაჭიროება.

გიორგი გოცირიძე აღნიშნავს, რომ სქესის შეცვლის ქირურგიული ოპერაცია არ არის სამართლებრივად დარეგულირებული სახელმწიფოს მიერ და მხოლოდ და სამედიცინო დაწესებულების დისკრეციაზეა დამოკიდებული, გარდა იმ მწირი საკანონმდებლო ნორმებისა, რომლებიც მათ მოქმედებას ზოგად საზღვრებს უწესებს. „მსგავსი ოპერაციები და პროცედურები საქართველოში ტარდება დამკვიდრებული პრაქტიკის მიხედვით და არა სახელმწიფოს მიერ გაცემული რაიმე ნორმატიული აქტის საფუძველზე“.⁴⁵

„იდენტობის“ წარმომადგენლის განცხადებით, ახალ პირადობის მოწმობაში უკვე სქესიცაა მითითებული, რაც მდგომარეობას უფრო

ყოველ ადამიანს, როგორც კანონიერი უფლებების მქონე პირს, გააჩნია ალიარების უფლება. სხვადასხვა სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის პირები უნდა სარგებლობდნენ კანონიერი უფლებებით ცხოვრების ყველა სფეროში. სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა, რომლებსაც თავად განსაზღვრავს ყოველი ადამიანი, მისი პიროვნების ხელშეუვალი ელემენტებია, რომლებიც თვითიდენტიფიკაციის ისეთ ასპექტებს განეკუთვნება, როგორებიც არის ღირსება და თავისუფლება. იძულებითი სახით არავის არ უნდა უტარდებოდეს სამედიცინო პროცედურები, მათ შორის ქირურგიული ჩარევა სქესის შეცვლის, სტერილიზაციის ან ჰორმონალური თერაპია, როგორც გენდერული იდენტობის სამართლებრივი ალიარების აუცილებელი პირობა. არავითარი მდგომარეობა, მათ შორის ოჯახური, არ უნდა უშლიდეს ხელს პიროვნების გენდერული კუთვნილების სამართლებრივ ალიარებას. არავის უნდა უწევდეს საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული კუთვნილების დამალვა ან უარყოფა.

[**ჯოჰანაპარტას პრინციპები, პრინციპი 3]**

ურთულებს ტრანსგენდერებს, განსაკუთრებით მათ, ვინც სქესის შეცვლის პროცესში იმყოფება, და მართო პირველი ეტაპი აქვს გავლილი (სქესის შეცვლის მთლიანი პროცედურა მოითხოვს მინიმუმ ორ წელიწადს, თუმცა ჩანაწერი არ იცვლება მთელი პროცედურის დასრულებამდე, შესაბამისად, ამ დროის განმავლობაში ეს ადამიანები სამართლებრივი დოკუმენტაციის თვალსაზრისით პრობლემურ მდგომარეობაში იმყოფებიან).

⁴⁵ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

CEDAW კონვენცია, მუხლი 8

არასახარბიელო მდგომარეობა, რომელშიც ლბტ ჯგუფის უფლებათა დამცველები იმყოფებიან WISG-ის მიერ ჩატარებულ არაერთ ინტერვიუში იქნა ხაზგასმული.

სოფო ბენაშვილმა აღნიშნა, რომ ვინაიდან „ზოგადად ჯგუფი, რომლის უფლებადამცველებიც ისინი არიან, არის ძალიან მაღალი რისკის ქვეშ, შესაბამისად საზოგადოებაში არსებული განწყობა და სტერეოტიპები, ფაქტობრივად, ამ ჯგუფის უფლებების დამცველებზეც ვრცელდება“.⁴⁶

გიორგი გოცირიძის განცხადებით ლბტ აქტივისტების მიმართ ქალადობას ძირითადად სოციალურ ქსელებში მუქარის ფორმა აქვს. სიტყვიერი შეურაცხყოფის გარდა, ყოფილა ფიზიკური ანგარიშსწორებით დამუქრების შემთხვევებიც. „მტკიცებულების არარსებობის გამო ვერ ვიტყვით იმას, რომ ასეთ ფაქტებში მონაწილეობენ სახელმწიფოს წარმომადგენლები, რისი თქმაც შეგვიძლია არის მაგალითად ის, რომ არც ერთი მსგავსი ფაქტი გამოძიებული და დამნაშავე დასჯილი არ არის“ – განაცხადა მან. გოცირიძე აღნიშნავს, რომ ამის მიზეზი არ არის გაუმართავი კანონმდებლობა ან სხვა მსგავსი, არამედ ის, რომ საჭიროა სამართალდამცველები მეტი სერიოზულობით მოეკიდონ მსგავს შემთხვევებს.

საქმე 1. აღდგომელაშვილი და ჯაფარიძე საქართველოს წინააღმდეგ

ევროპულ სასამართლოში წარდგენილი პირველი საქმე საქართველოდან, რომელიც პოლიციის ჰომოფობიურ ქცევას ეხება (Application no. 7224/11)

სახელმწიფოები იცავენ სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საკითხებზე მომუშავე უფლებადამცველებს მათი საქმიანობიდან გამომდინარე, ქალადობის, მუქარის, შურისძიების, დეფაქტო/დეიურე დისკრიმინაციის, ზეწოლის ან ნებისმიერი სხვა სახის მოქმედებისგან სახელმწიფო ან არასახელმწიფოებრივი სუბიექტების მხრიდან; ასეთივე დაცვა უნდა გაენიოს ნებისმიერ სხვა საკითხებზე მომუშავე უფლებადამცველებსაც, როცა საუბარია მათ სექსუალურ ორიენტაციასა და გენდერულ იდენტობაზე;

[ჯოჰანაჰარტას პრინციპები, პრინციპი 27, დ]

2009 წლის 15 დეკემბერს ფონდ „ინკლუზივის“ (IF) ოფისში პოლიციამ ჩაატარა ჩხრეკა. ჩხრეკის მომენტისათვის ოფისში იმყოფებოდა ლბტ ჯგუფის ოცამდე წარმომადგენელი. 2006 – 2009 წლებში IF წარმომადგენდა ლესბოსელ, ჰომოსექსუალ, ბისექსუალ და ტრანსსგენდერთ (LGBT) ერთადერთ არასამთავრობო ორგანიზაციას საქართველოში. აღნიშნული ორგანიზაციის თანადამაარსებელი იყო პირველი განმცხადებელი ეკატერინე აღდგომელაშვილი, რომელიც 2000 წლიდან ორგანიზაცია „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის“ (WISG) აღმასრულებელი დირექტორია. მეორე განმცხადებელი – თინათინ ჯაფარიძე - 2006-2009 წლებში IF-ში მუშაობდა პროგრამის ხელმძღვანელად სრული განაკვეთით, ამჟამად არის WISG-ის პროექტის მენეჯერი.

სასამართლოში წარდგენილ სარჩელში ნათქვამია, რომ ჩატარებული ჩხრეკის დროს პოლიციელებმა გადააჭარბეს საკუთარ უფლებამოსილებებს და დაარღვიეს კანონით დადგენილი პროცედურები, მოეპყრნენ რა განმცხადებლებს შეურაცხყოფელად და დამამცირებლად.

კერძოდ, მას შემდეგ, რაც პოლიციის ოფიცრებმა დაადგინეს IF-ის საქმიანობის ხასიათი, მათ საკუთარი ქცევებით გამოხატეს განსაკუთრებული ჰომოფობიური დამოკიდებულება ოფისში მყოფი ყველა პირის, მათ შორის, განმცხადებლების მიმართ. აღნიშნული ქცევები მოიცავდა უხეშ მოპყრობას განმცხადებელთა მიმართ და მათი რეალური თუ აღქმული სექსუალური ორიენტაციის შეურაცხყოფას. ასევე უკანონოდ განხორციელდა IF-ის თანამშრომლების გაშიშვლებამდე ჩხრეკა მათთვის რაიმე ახსნა-განმარტების უზრუნველყოფის ან მათივე უფლებების გაცნობის გარეშე.

აღნიშნული ინციდენტის სერიოზულობას ადასტურებს გამოხმაურებთა ის რაოდენობა, რომელიც ამ ფაქტს მედიასა და სამოქალაქო საზოგადოებაში მოჰყვა. როგორც სახელმწიფო, ისე არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ გაკეთდა საჯარო განცხადებები, რომლებშიც დაგმეს აღნიშნული დარღვევები და საქართველოს შესაბამის ორგანოებს მოსთხოვეს რეაგირება. მიუხედავად ყველაფრისა, აღნიშნულ ინციდენტთან დაკავშირებით ეფექტური გამოძიება არ ჩატარებულა და არც რომელიმე პოლიციელის პასუხისმგებლობის საკითხი დამდგარა.

სარჩელში ნათქვამია რომ განმცხადებლები დაექვემდებარნენ არაადამიანურ და დამამცირებელ მოპყრობას (ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-3 მუხლი) და/ან მოხდა მათ პირად ცხოვრებაში ჩარევა (კონვენციის მე-8 მუხლი), ასევე მათ წინააღმდეგ ადგილი ჰქონდა დისკრიმინაციას მათი რეალური თუ აღქმული სექსუალური ორიენტაციიდან გამომდინარე (კონვენციის მე-14 მუხლი; ოქმი №12-ის მუხლი 1). გარდა ამისა, დასტურდება, რომ განმცხადებელთა ჩხრეკა გამიშვლებამდე არ განხორციელბულა კანონის დაცვით და ეს არც კონვენციის მე-8 მუხლის მეორე თავში გათვალისწინებულ რომელიმე კანონიერ მიზანს ემსახურებოდა.

ყოველივე ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, ვინაიდან აღნიშნულ ინციდენტთან დაკავშირებით არ ჩატარებულა ეფექტური გამოძიება, არავის გაურკვევია იყო თუ არა პოლიციელთა ქცევა გამოწვეული ჰომოფობიით და ასევე სახელმწიფოს არ დაუყენებია დამნაშავეთა პასუხისმგებლობის საკითხი, ნათელი ხდება, რომ ადგილი ჰქონდა კონვენციის მე-3, მე-8 და მე-14 მუხლების გამოდმებულ დარღვევას. ფაქტი, რომ სახელმწიფომ არ უზრუნველყო ეფექტური დაცვის საშუალებების არსებობა; ასევე არღვევს კონვენციის მე-13 მუხლს.

ეს არის პირველი საქმე, რომელიც საქართველომ წარადგინა პოლიციის მხრიდან უხეში და ჰომოფობიური მოპყრობის საკითხთან დაკავშირებით. იმის გათვალისწინებით, რომ ევროსაბჭოს სხვა წევრების წინააღმდეგ არ არსებობს მსგავსი საქმეები, სასამართლოს ეძლევა შესაძლებლობა გამოხატოს საკუთარი პოზიცია ასეთ სერიოზულ საკითხთან დაკავშირებით. კერძოდ, წარდგენილი განცხადებით კიდევ უფრო ფართო სპექტრში განიხილება მსგავსი ინციდენტების საკითხი საქართველოში, სადაც დისკრიმინაციული მოპყრობა მონყვლადი ჯგუფების, კერძოდ - LGBT პირების, მიმართ რეგულარულ ხასიათს ატარებს.

აღნიშნული საქმე არის ყოფილი საბჭოთა კავშირის ქვეყნებში არსებული მცდელობების კიდევ ერთი გამოვლინება, სადაც ოფიციალური პირები ახშობენ LGBT აქტივობებს; მაგ: ჰომოსექსუალთა ალღუმის აკრძალვა (იხ. „აღექსევეი რუსეთის წინააღმდეგ“, №4916/07, 25924/08 და 14599/09), („გენდერდოკი მოლდოვას წინააღმდეგ“, №9106/06), მათ წინააღმდეგ სიტყვით გამოსვლა (იხ. „აღექსევეი რუსეთის წინააღმდეგ“, №39954/09) ან LGBT არასამთავრობო ორგანიზაციების რეგისტრაციის აკრძალვა.⁴⁷

სახალხო დამცველის წარმომადგენელმა WISG-თან ინტერვიუში აღნიშნა, რომ მათი ოფისი ჩართული იყო ინკლუზივის საქმეში (უფლებადამცველებისა და ლბტ გჯუფის წევრების მიმართ ორგანიზაციის ოფისის ჩხრეკისას მიყენებული შეურაცხყოფის ფაქტებთან დაკავშირებით). წერილები გაეგზავნა შსს-სა და გენერალურ პროკურატურას, „თუმცა, სამწუხაროდ, შედეგი არცთუ ისე ეფექტური იყო“, - აღნიშნა წარმომადგენელმა.

მეორე მხრივ, თავის საჯარო გამოსვლებში (ომბუდსმენის გამოსვლა ილგა-ევროპის ყოველწლიურ კონფერენციაზე 28.10.2011, ტოლერანტობის საერთაშორისო დღისადმი მიძღვნილი ღონისძიება 11.24.2011) ომბუდსმენი ხაზს უსვავს, რომ ბოლო ორი წლის მანძილზე სექსუალური უმცირესობების დისკრიმინაციასთან დაკავშირებით მას განცხადებაც კი არ მიუღია: „შეიძლება, უფრო მეტად უნდა გამახვილდეს ყურადღება სექსუალური უმცირესობების პრობლემებზე, მაგრამ 2 წელია სახალხო დამცველი ვარ და არ მახსოვს, ერთი განცხადება მაინც მიმეღოს სექსუალური უმცირესობების მხრიდან მათ დისკრიმინაციასთან დაკავშირებით. მათაც უნდა იაქტიურონ. მე ვიცავ ყველა უმცირესობის უფლებას და ვეცდები, მომავალ წელს განცხადებამი არც ერთი ჯგუფი არ დარჩეს ნანყენი“, - აღნიშნა გიორგი ტულუშმა.⁴⁸

საქმე 2. ქალთა ფონდი საქართველოში

2009 წლის 29 ნოემბერს ქალთა ფონდმა საქართველოში გამოაცხადა საგრანტო კონკურსი ლბტ ჯგუფის მიმართ ჰომოფობიისა და დისკრიმინაციის დასაძლევად, რის გამოც ფონდი და მისი თანამშრომლები თავად გახდნენ ჰომოფობიის მსხვერპლნი:

„ამ საგრანტო კონკურსის გამო მედიაში დაახლოებით ათამდე ჰომოფობიური და სექსისტური სტატია დაიწერა: „ალია“, „ასავალ-დასავალი“... **forum.ge**-ზე გაიხსნა თემები, სადაც საგრანტო განაცხადთან ერთად დაკოპირებული ჰქონდათ ჩვენი თანამშრომლების, დირექტორთა საბჭოს, მრჩეველთა საბჭოს სიები და ყველა ყვავდით გალანძღული... გვინდოდა გაგვესაჩივრებინა, მაგრამ კონსულტაცია გავიარეთ იურისტთან და გვითხრეს, რომ სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლებას იმდენად ფართო დეფინიცია აქვს ჩვენს კანონმდებლობაში, რომ შეუძლებელია ამისთვის ვინმეს პასუხი მოსთხოვო. მით უმეტეს, რომ არ გვაქვს კანონი სიძულვილის ენის შესახებ“.⁴⁹

„საგრანტო კონკურსის გამოცხადების შემდეგ თავად გავხდით ჰომოფობიის მსხვერპლნი საზოგადოების სხვადასხვა წარმომადგენლის მხრიდან... მათ შორის ისინიც აღმოჩნდნენ, ვინც ოდესღაც ჩვენს მრჩეველთა საბჭოში იყვნენ და რაღაც პროექტების განხილვაში ჰქონდათ მონაწილეობა მიღებული. მედიაში დაბეჭდილი სტატიებისა და კომენტარების გამო, მათ უბრალოდ ჩვენთან გაიგივებაც კი ალარ უნდოდათ. ერთ-ერთმა ადამიანმა, რომლის გვარიც გაზეთში გაჟღერდა ამ კონკურსთან მიმართებაში, მომთხოვა ორგანიზაციის ბლანკზე დაწერილი ბეჭედდასმული და ხელმოწერილი ოფიციალური წერილი, რომ ამ საგრანტო კონკურსის განხილვაში მონაწილეობა არ მიუღია... იყო საშინელი სატელეფონო ზარები... სხვათა შორის, ასეთ რეაქციას ველოდით მმკ-სა [მართლმადიდებელ მშობელთა კავშირი] და ამგვარი დაჯგუფებებისგან და ძალიან სამწუხაროა, რომ ისეთი ადამიანებისგან [მივიღეთ დარცემა], რომელთაგანაც აბსოლუტურად არ ველოდით“...⁵⁰

⁴⁶ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011
⁴⁷ <http://www.interights.org/aghdgomelashvili/index.html>

⁴⁸ ტოლერანტობის დღე. ნეტგაზეთი. 13.12.2011

⁴⁹ ინტერვიუ მარიამ გაგოშაშვილთან. „ქალთა ფონდი საქართველოში“. 21.10.2011

⁵⁰ ინტერვიუ ნანა ფანცულაიასთან. „ქალთა ფონდი საქართველოში“. 21.10.2011

CEDAW კონვენცია, მუხლი 10.

საქართველოს განათლების სისტემის მარეგულირებელი კანონმდებლობა პირდაპირ კრძალავს დისკრიმინაციას და ამკვიდრებს ინკლუზიური განათლების მოდელს. თუმცა რთული სათქმელია, რამდენად ხორციელდება კანონის მოთხოვნები პრაქტიკაში, ვინაიდან ამ მიმართულებით მონიტორინგი არ განხორციელებულა. მნიშვნელოვანი საკითხია ასევე სასკოლო სახელმძღვანელოების შინაარსის მონიტორინგი, რამდენად ამკვიდრებს ეს სახელმძღვანელოები თანასწორობას და უწყობს ხელს ტოლერანტული აზროვნების ჩამოყალიბებას.

გიორგი გოცირიძის განცხადებით განათლების სამინისტრო ვალდებულია უზრუნველყოს, რომ სახელმძღვანელოები არ შეიცავდეს დისკრიმინაციულ კონტენტს, თუმცა ამ ვალდებულების მონიტორინგი არ ჩატარებულა.⁵¹ ამ საკითხზე კომენტარისაგან თავი შეიკავა სახალხო დამცველის წარმომადგენელმა.

„თანადგომის“ წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ სახელმძღვანელოები მრავლად შეიცავს ასეთ გამონათქვამებს.⁵²

გარდა ამისა, სექსუალური განათლება არ წარმოადგენს სკოლის სასწავლო პროგრამის ნაწილს.

რაც შეეხება სხვა განათლებისა და ჯანდაცვის სფეროს, გამოკითხული ჯგუფის წევრების უმრავლესობამ აღნიშნა, რომ არ აქვთ ნეგატიური დამოკიდებულების გამოცდილება, თუმცა, ყველა მათგანმა აღნიშნა, რომ არ ახდენდა საკუთარი ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის აფიშირებას.

ერთ-ერთი რესპონდენტის თქმით იგი ღიად გამოხატავდა და გამოხატავს საკუთარ დამოკიდებულებებს ჰომოსექსუალობისა და სხვადასხვა მგრძნობიარე საკითხების მიმართ,

ყველა ადამიანს აქვს განათლების მიღების უფლება სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე.

[ჯოკიაპარტას პრინციპი, პრინციპი 16]

თუმცა თავად არ აღიარებს საკუთარ ორიენტაციას. მიუხედავად ამისა, მის მიერ პოზიციის დაფიქსირებაც საკმარისია იმისთვის, რომ საზოგადოების ჰომოფობიურად განწყობილი წევრებისაგან სხვადასხვა სახის პრობლემები შეექმნას, მაგალითად დაცინვა, კრიტიკა და სხვა, რაც თავისთავად სტრესს იწვევს ამ ადამიანში.

ამონარიდი ინტერვიუდან – სახალხო დამცველის ოფისის წარმომადგენელი: „ჩვენ გვექონდა ერთი წერილი სახალხო დამცველის სახელზე, რომელშიც საუბარი იყო სკოლაში დისკრიმინაციის საკითხებზე სექსუალური ორიენტაციის ნიშნით. პრობლემა მდგომარეობდა იმაში, რომ წერილის ავტორი კატეგორიულად მოითხოვდა მისი კონფიდენციალობის დაცვას“.

„ჩვენ გვაქვს ვალდებულება, რომ ადამიანი, რომელიც განცხადებას წერს, თუ ინფორმაციას გვანვდის, გვთხოვს მის კონფიდენციალურად და ურეაგირებოდ დატოვებას, მე არა მაქვს უფლება, მით უმეტეს, როდესაც არასრულწლოვანს ეხება საქმე, მოვახდინო მასზე რეაგირება. ამას გარდა, კატეგორიულად ითხოვდა, რომ არ მივსულიყავით მასთან სახლში, არ მიგვეწერა პასუხი მასთან სახლში, იმიტომ, რომ არ ჰქონდა ქამინაუთი გაკეთებული მშობლებთან და ფაქტობრივად... გაგვაფრთხილა. ზუსტად ერთი კვირის განმავლობაში ჩვენ ვცდილობდით ამ ადამიანთან შეხვედრას... რამდენჯერმე დავრეკეთ და ვითხოვეთ, რომ გადმოერეკა და არ ვთქვით საიდან ვრეკავდით, უბრალოდ ვთქვით, რომ ვიყავით მეგობრები... თუმცა ეს ადამიანი არ გამოჩნდა ... არა და არ გამოჩნდა, ამიტომ რეალურად ამ საქმეს მსვლელობა არ მიეცა.“⁵³

ამონარიდი ინტერვიუდან – „ქალთა ფონდი საქართველოში“ წარმომადგენელი: „ერთი ფაქტი მახსოვს, რომელიც სამეგრელოში მოხდა და ტელევიზიითაც გაშუქდა. ვიცი კიდევ ერთი შემთხვევა თბილისის სკოლაში, რომელიც არ გახმაურებულა. ერთ-ერთი მასწავლებლისგან შევიტყვე, ვინც იცავდა ამ ბავშვების უფლებებს. გოგოებს საშინლად მოექცნენ სკოლაში, იმის გამო, რომ ეჭვი შეიტანეს მათ ორიენტაციაში. მშობლებმა ის გოგოები სხვადასხვა სკოლაში გადაიყვანეს, იძულებულები გახდნენ. მშობლებზეც არის ბევრი რამ დამოკიდებული. მასწავლებელიც და მშობელიც ერთნაირად ფიქრობს და ამიტომ ასეთი დისკრიმინაციის შემთხვევები აუცილებლად იქნება“.⁵⁴

⁵¹ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდთა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

⁵² ინტერვიუ ლელა კურდღელაშვილთან. სამედიცინო-საინფორმაციო ცენტრი „თანადგომა“, ფსიქოლოგი. 24.10.2011

⁵³ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

⁵⁴ ინტერვიუ ნანა ფანცულაიასთან. „ქალთა ფონდი საქართველოში“. 21.10.2011

CEDAW კონვენცია, მუხლი 12, 11[f],
ზოგადი რეკომენდაცია №19, №24

საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებების შესახებ პირდაპირ კრძალავს დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის ნიადაგზე.⁵⁵ დისკრიმინაციის შემთხვევაში პაციენტს უფლება აქვს მიმართოს სამედიცინო საქმიანობის რეგულირების სააგენტოს, რომელიც იმსჯელებს მოცემულ საქმეზე და თუ დაადგენს ექიმის მიერ კანონის დარღვევის ფაქტს, უფლებამოსილია დაუწესოს მას სანქციები, რაც შეიძლება სამედიცინო საქმიანობის ლიცენზიის ჩამორთმევითაც დასრულდეს. პაციენტის შესახებ ინფორმაციის კონფიდენციალურობა დაცულია კანონით. კანონი ასევე იცავს პაციენტის ღირსებას.

თუმცა პრაქტიკაში კანონის ამ ნორმათა მოქმედება არაეფექტურია. ლბტ ჯგუფის წევრებთან ჯანმრთელობის საკითხზე საუბრისას გამოვლინდა ტიპური არაეთიკური დამოკიდებულებების არაერთი შემთხვევა სამედიცინო პერსონალის მხრიდან. გინეკოლოგთან ვიზიტის დროს ხშირია, როცა სტაბილური ჰეტეროსექსუალური ურთიერთობების არქონა ინტერპრეტირებულია პაციენტისთვის როგორც ერთ-ერთი წამყვანი ფაქტორი გინეკოლოგიური პრობლემების არსებობის დროს და ჰომოსექსუალობა აღქმულია, როგორც დაავადება, რომელიც მკურნალობას საჭიროებს. მსგავსი დამოკიდებულება და მიდგომა ზოგადად დამახასიათებელია ქართული მედიცინის წარმომადგენლების უმრავლესობისათვის, რაც შესაძლოა, უპირატესად განპირობებული იყოს თანამედროვე სტანდარტების, მეცნიერული მიდგომების, რეკომენდაციებისა და ღირებულებების არცოდნით.

პრობლემაა ასევე მედიკოსთა პროფესიული გაერთიანებების, ერთიანი ეთიკის კოდექსის არარსებობა, რომელიც ხელს უწყობს ისეთი

ყველა ადამიანს აქვს ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის შესაძლო უმაღლესი დონის მიღწევის უფლება მისი სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის ნიშნით დისკრიმინაციის გარეშე. ამ უფლების ფუნდამენტური ასპექტია სექსუალური და რეპროდუქციული ჯანმრთელობა.

[ჯოკიაპარტას პრინციპები, პრინციპი 17]

მაგნე პრაქტიკების არსებობას, როგორცაა მაგალითად „ჰომოსექსუალობის მკურნალობა“, მაშინ როდესაც ჰომოსექსუალობა მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაციის მიერ საერთოდ ამოღებულია დაავადებათა სიიდან და სხვ.

სექსოლოგიის განმარტებით „საქართველოში სექსოლოგია ეს არის სექსუალური დარღვევების მკურნალობა. გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის საკითხებზე ძალიან ცოტა მუშაობს და ამ თემასთან დაკავშირებით ექიმებს არანაირი მხარდაჭერა არ აქვთ. არც უნდათ ამაზე თავის ატკივება. ალბათ, საჭიროა ჯგუფის შექმნა, სადაც ამ საკითხებით დაინტერესებული ექიმიც იქნება, კანონმდებელიც და უფლებებზე მომუშავეც... მხოლოდ ერთობლივი მოქმედებით შეიძლება რამე გამოვიდეს, იმიტომ, რომ ისედაც ძალიან გადაჯაჭვულია ეს ყველაფერი ერთმანეთში“.⁵⁶

„იდენტობის“ წარმომადგენელმაც აღნიშნა პროფესიული ასოციაციების სისუსტე, პროფესიული კონფერენციების ნაკლებობა და მათი არსებობის აუცილებლობა, „სადაც ეს პროფესიონალები ერთმანეთს გაუზიარებდნენ თანამედროვე მიღწევებს მეცნიერებაში და კვლევაში და ეყრდნობიან თავიანთ გამოგონილ სტერეოტიპებს, ანუ აკადემიურად არ ხდება გადამოწმება, ამიტომ ჩამორჩენილი, ჩაკეტილი საზოგადოების პრობლემაა რა... შამანებთან გაქვს საქმე პრინციპში... რომელთაც დიპლომები აქვთ ხელში“.⁵⁷

მნიშვნელოვანი პრობლემაა ჯანდაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის საკითხიც. ქვეყანაში ბოლო წლებში განხორციელებულმა რეფორმებმა ჯანდაცვის სფეროში გააძვირა და გააუარესა ჯანდაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობა. სოციალურად დაუცველი ჯგუფებისათვის მოქმედებს იაფი სამედიცინო დაზღვევის პროგრამა, რომელიც არ იძლევა სრულფასოვანი სამედიცინო მომსახურების მიღების საშუალებას. ტესტირებისა და უფასო სამედიცინო დიაგნოსტიკური სერვისები, რომლებსაც ცალკეული არასამთავრობო ორგანიზაციები ახორციელებენ პროექტების ფარგლებში, მასშტაბისა და სერვისის უწყვეტობასთან დაკავშირებული პრობლემების გამო, ბუნებრივია, ვერ შეცვლიან არსებულ სურათს. მაგ. WISG-ისა და მისი პარტნიორი ორგანიზაციების მიერ შეთავაზებული სერვისებით მოსარგებლე ლბტ ჯგუფის წევრებს საშუალება აქვთ მიიღონ უფასო კონსულტაცია და გაიარონ ტესტირება. 2010 წელს ჩატარებული კვლევის ფარგლებში, WISG-ის სერვისებით მოსარგებლეთა დაახლოებით ნახევარმა აღნიშნა, რომ მას აქვს საშუალება ისარგებლოს აღნიშნული სერვისით, თუმცა, მხოლოდ მესამედს აქვს შესაძლებლობა ჩაიტაროს მკურნალობა გამოვლენილი პრობლემის გამო. რაც პირდაპირ კორელაციაშია გამოკითხული რესპონდენტების შემოსავლებსა და დასაქმების მაჩვენებელთან. იმ რესპონდენტთა უმეტესობა, რომელთა შემოსავლები საშუალო მაჩვენებელზე დაბალია, აღნიშნავენ, რომ მათ არა აქვთ შესაძლებლობა ჩაიტარონ მკურნალობა.⁵⁸

• ლბტ ბავშვები და მათი მშობლები

WISG-ის სექსოლოგი საუბრობს იმ პრობლემებზე, რაც თან ახლავს ამ მიმართულებით არასრულწლოვნებთან მუშაობას და მშობლების ჩართულობის საკითხს, რომელიც ხშირად არანაკლებ პრობლემატურია: „ამ ასაკის ბავშვებთან ვერ ვიმუშავებთ მშობლების გარეშე. საერთოდ, გაურკვეველია ვინ უნდა იმუშაოს ამ ასაკის ბავშვებთან. მე მოზრდილების ექიმი ვარ და მხოლოდ 18 წლის ზევით ასაკის პაციენტებთან მაქვს მუშაობის უფლება. არადა ყველაზე რთული პერიოდი არის გარდატეხის ასაკი, თორემ, ის ვინც უკვე მოერია და შეძლო გარკვეულიყო რომ მას სჭირდება სქესის შეცვლა, უკვე მიდის გადანწყვეტილებით, რომ სქესი უნდა შევიცვალო. ეს საკითხი ძალიან დასალაგებელი და დასარეგულირებელია“.⁵⁹

• ტრანსგენდერები

სქესის შეცვლა სამართლებრივად დაშვებული პროცედურაა საქართველოში. ასევე ხელმისაწვდომია სქესის შეცვლის ოპერაცია და მასთან დაკავშირებული ჯანმრთელობის სერვისები, თუმცა ამ სერვისებით სარგებლობის მსურველი პირებისათვის მთავარ პრობლემად რჩება სათანადო ფინანსების მოძიება, ვინაიდან საქართველოში არ არსებობს სახელმწიფო პროგრამა ან კერძო დაზღვევა, რომელიც დაფარავდა ამ ტიპის ხარჯებს.

• დისკრიმინაცია და ჯანმრთელობის უფლება

სახალხო დამცველის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ მისი ინფორმაციით ლბტ ჯგუფის წევრებისათვის სპეციალური პროგრამები ჯანმრთელობის სფეროში სახელმწიფოს არ აქვს. მისი თქმით, არსებობს ერთიანი ჯანდაცვის სისტემა, რომელიც ხელმისაწვდომია მათთვის იმ ფარგლებში, რა ფარგლებშიც ზოგადად საქართველოს მოქალაქეებისთვის, ყველასთვის განურჩევლად.⁶⁰

სახალხო დამცველის წარმომადგენელი არ ფლობს ინფორმაციას, ისეთი შემთხვევების შესახებ, როცა ლბტ ჯგუფის წარმომადგენლებმა განიცადეს დისკრიმინაცია აივ/შიდსთან დაკავშირებული ჯანდაცვის სერვისებით სარგებლობისას, ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის გამო. სექსოლოგმა ისაუბრა ჯანდაცვის სფეროში არსებული გაურკვეველობებისა და ბუნდოვანებების შესახებ.

გიორგი გოცირიძემ განმარტა, რომ დისკრიმინაციული მოპყრობა ძირითადად აივ-ინფექციით დაავადებულთა მიმართ ხორციელდება.⁶¹

ფსიქოლოგი ლელა კურდელაშვილი საუბრობს ლბტ ჯგუფის მიმართ სამედიცინო პერსონალის ჰომოფობიური დამოკიდებულებების შესახებ: „ხშირად მსმენია, რომ ლბტ ჯგუფის წევრები სერვისების მიღებისას ძალიან ცინიკურ დამოკიდებულებას ხვდებიან სამედიცინო პერსონალისგან. გამიგია,

რომ ექიმმა პრინციპში უარი უთხრა მკურნალობაზე გეი პაციენტს, რომელსაც, ოპერაცია ჰქონდა გაკეთებული სწორ ნაწლავზე. გალანძლა და ფაქტობრივად არ გაუწია ნორმალური მომსახურება. სხვათა შორის, დაილუპა ის პაციენტი. სხვა სამედიცინო პრობლემებიც ჰქონდა იმას, მაგრამ.. სამწუხაროდ ჩვენთან ბევრ ექიმს აქვს ასეთი დამოკიდებულება... არ არიან ამ თემაზე ინფორმირებულები და ეს ძალიან ცუდია. გეებთან უფრო ხშირია ასეთი შემთხვევები, ვიდრე ქალებთან“.⁶²

„იდენტობის“ წარმომადგენელმა ხაზი გაუსვა ჯანდაცვის მუშაკებისათვის ტრენინგებისა და ცნობიერების ამაღლების მიზნით სხვადასხვა ღონისძიებების ჩატარების აუცილებლობას.

„გინეკოლოგთან ვიყავი კონსულტაციაზე. ჯერ ისედაც რა დამოკიდებულება აქვთ ხომ იცით – გათხოვილი ხარ თუ არა, თუ გათხოვილი არ ხარ, რატომ ხარ გინეკოლოგთან... აი, აქედან რომ იწყებენ და ამ დროს ვეუბნები, რომ სექსოპათოლოგთან ვიყავი და მან მითხრა, რომ მგონი გოგოები მომწონს. მაშინვე მითხრა აღარ მიხვიდე იმასთან, ნაცნობი სექსოპათოლოგი მყავსო, ნორმალური და იმასთან მიდიო. თქვენ წარმოიდგინეთ, პირდაპირ რომ მეთქვა, რომ ბისექსუალი ვარ... შეიძლება საერთოდ არც მიველე“...⁶³

• მკურნალობის იძულება ლბტ ადამიანებისათვის

ფსიქოლოგმა და სექსოლოგმა ისაუბრეს იძულებითი მკურნალობის შემთხვევებზეც, როდესაც ოჯახის წევრები მიმართავენ ფსიქოლოგს ან სექსოლოგს პაციენტის „არასწორი“ ორიენტაციისაგან ან ჩამოყალიბებული გენდერული იდენტობისაგან „განსაკურნად“. გარდა ამისა, ისინი საუბრობენ იმ პრობლემებზეც, რომლის წინაშეც მხოლოდ ჯგუფის წევრები კი არა, მათი ოჯახის წევრებიც დგებიან:

ამონარიდი ინტერვიუდან – სექსოლოგი: „ჩვენთან ძირითადად ის ადამიანები ხვდებიან, ვისაც უკვე გაცნობიერებული აქვთ თავიანთი სექსუალური იდენტობა და მიღებული აქვთ სქესის ქირურგიული გზით შეცვლის გადაწყვეტილება. ამ ბოლო 2-3 წელიწადში მქონდა შემთხვევა, როცა მშობელი დამიკავშირდა და შვილის განკურნებას მთხოვდა. შვილს კი სულ სხვა რამ სურს. აი, აქაც გვაქვს ძალიან რთული სიტუაცია“.

„იძულებით მკურნალობაზე ერთი პაციენტი მახსენდება, FtM, რომელიც პირდაპირ ეუბნებოდა დედამისს. რომ ბიჭი ვარ და გამანებეთ თავიო. დედა ატარებდა ექიმებთან, ენდოკრინოლოგიურ გამოკვლევებს უტარებდა. ის უკვე 25 წლის ადამიანი იყო, რომელსაც გარკვეული ჰქონდა რომ არის გენდერულად მამაკაცი და ჰყავდა ცოლი, რომელთანაც სრულ ჰარმონიაში ცხოვრობდა, ჰქონდა აბსოლუტურად ჩამოყალიბებული სექსუალური რეპერტუარი და

დედამისის ამ საუბარზე უბრალოდ ეცინებოდა, მაგრამ მაინც რატომღაც ნებდებოდა. უფრო სწორად, იმიტომ, რომ არ ჰქონდა ფინანსურად არანაირი შესაძლებლობა, რომ თავი ან ცოლი ერჩინა. ამიტომ იძულებული იყო რაღაცა დათმობებზე წასულიყო, წაჰყოლოდა დედამისს ექიმთან, რაღაცა გამოკვლევები ჩატარებინა და აი, ასე... ფინანსური საკითხების მოუგვარებლობის გამო ემორჩილებოდა „განკურნების“ მცდელობებს“...⁶⁴

ამონარიდი ინტერვიუდან – ფსიქოლოგი: „X-ის ოჯახის წევრებს ეჭვი ჰქონდათ მის ორიენტაციაზე, რის გამოც უკრძალავდნენ სახლიდან გასვლას, ურთიერთობას მეგობართან. დღის განმავლობაში მუდმივად აკონტროლებდნენ და სულ სკანდალი ჰქონდათ ამასთან დაკავშირებით. თუ მოახერხებდნენ, კეტავდნენ და საერთოდ არ უშვებდნენ გარეთ... ბოლოს და ბოლოს, სახლიდან გამოიქცა...“

მეორე შემთხვევა ტრანსგენდერს ეხება. N დედასთან ცხოვრობდა, მამა არ ჰყავდა. ოჯახში ქაშინაუთის შემდეგ დედამ, რომელიც ისედაც ავად იყო, ისე ინერვიულა, რომ ძალიან მალე გარდაიცვალა. და-მმამ უარი თქვენ მასთან ურთიერთობაზე – არ გიცნობთ, ვინა ხარო... ოპერაცია სანახევროდ გაიკეთა იმის ხარჯზე რომ ბინა გაყიდა, მეორე ნახევრის არ ჰქონდა. შესაბამისად, გამოიყურებოდა მამაკაცივით, პასპორტში ეწერა ქალი, ამის გამო სამსახურს ვერ შოულობდა... ...ბოლოს ნახა სადღაც, სოფელში რაღაც სამსახური – ვიღაცის სახლს დარაჯობდა. იქაურებიც გაიცნო და როგორც თავად ამბობს, სვამდა ხოლმე ხანდახან მათთან ერთად. ალბათ, ეჭვი გაუწნდათ, ამის გამო, ან მისი საბუთები ნახეს, არ ვიცი... ყოველ შემთხვევაში ეჭვი აიღეს, რომ ბიოლოგიურად ქალი იყო, რის გამოც იყო ზენოლა, გაუპატიურების მცდელობა, სცემეს... ნაჯახით ჰქონდა დაჩეხილი ხელები... იქიდან გამოიქცა, დასაძინებელი არ ჰქონდა, ინტერნეტ-კაფეებში ათენებდა ღამეს, ეკლესიაშიც კი მივიდა, რომ ღამე გაეთენებინა სადმე... ესლა ეს ადამიანი მარტოა შეჭიდებული ცხოვრებას, დაუცველი, უსახლკარო, უმუშევარი, უარყოფილი და იგნორირებული დისგან, ძმისგან, ნათესავებისგან, მეგობრებისგან“⁶⁵

გიორგი გოცირიძე აღნიშნავს, რომ არასრულწლოვნების შემთხვევაში ასეთი მკურნალობისადმი დაქვემდებარების საკითხს წყვეტს მშობელი და ბავშვი ფაქტობრივად დაუცველია.⁶⁶

• დისკრიმინაცია და აივ/შიდსი

საქართველოს კანონმდებლობა პირდაპირ კრძალავს დისკრიმინაციას აივ/შიდსის სტატუსის საფუძველზე. თუმცა, „არასამთავრობო ორგანიზაციების მონაცემებით, სოციალური სტიგმის გამო, პირები ერიდებიან ტესტირების

გავლას და მკურნალობის მიღებას დისკრიმინაციის შიშით. არსებობს ინფორმაცია შემთხვევების შესახებ, რომ ექიმების ნაწილმა, განსაკუთრებით სტომატოლოგებმა, უარი უთხრეს შიდსით დაავადებულ პაციენტებს მკურნალობაზე. პირები ხშირად მალავენ თავიანთ აივ/შიდსის სტატუსს დამსაქმებლებთან იმის შიშით, რომ არ დაკარგონ სამსახური“.⁶⁷

გიორგი გოცირიძემ აღნიშნა, რომ ზოგადად აივ/შიდსით დაავადებული ადამიანები არიან დისკრიმინაციული მოპყრობის მსხვერპლი. „ხშირად მათ გადაუდებელ სამედიცინო დახმარებაზეც კი უარს ეუბნებიან. აივ/შიდსი მოიცავს ძალიან ბევრ სოციალურ ჯგუფს და სავარაუდოდ ისინიც ანალოგიური სახის დისკრიმინაციას ექვემდებარებიან“.⁶⁸

საქართველოს შრომის, ჯანდაცვისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2000 წლის დეკემბრით დათარიღებული №241 ბრძანების მიხედვით აივ/შიდსის რისკ-ჯგუფებს ავტომატურად ეკრძალებათ სისხლის დონორობა. ასეთი რისკ-ჯგუფების ჩამონათვალში ბრძანება პირდაპირ მოიხსენიებს ჰომოსექსუალებს, ალკოჰოლზე დამოკიდებულ პირებს, პროსტიტუციაში ჩაბმულ პირებს და სხვ. ასეთი ტოტალური აკრძალვა შეუსაბამობაშია ადამიანთა თანასწორობის, პატივისა და ღირსების ფუნდამენტურ უფლებებთან და წარმოადგენს ლეგიტიმური ინტერესის (საზოგადოებრივი ჯანმრელობის) დაცვის არა ერთადერთ, არამედ ერთ-ერთ ფორმას. ადამიანის უფლებათა სამართალი მოითხოვს, რომ მსგავს შემთხვევებში მოიძებნოს საკითხის რეგულირების ისეთი ალტერნატიული ფორმა, რომელიც დააკმაყოფილებს ლეგიტიმურ ინტერესს და ამავე დროს ასე უხეშად არ დაარღვევს ადამიანების უფლებებს.

⁵⁵ საქართველოს კანონი პაციენტის უფლებათა შესახებ (2000), მუხლი 6.

⁵⁶ ინტერვიუ მაია ჭავჭავნიძესთან. WISG, სექსოლოგი. 6.10.2011

⁵⁷ ინტერვიუ ირაკლი ვაჭარაძესთან. ორგანიზაცია „იდენტობა“. 22.10.2011

⁵⁸ სექსუალური და თვითდესტრუქციული ქცევების კვლევა ლბ ჯგუფში. WISG. 2010. თბილისი

⁵⁹ ინტერვიუ მაია ჭავჭავნიძესთან. WISG, სექსოლოგი. 6.10.2011

⁶⁰ ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

⁶¹ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდათა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

⁶² ინტერვიუ ლელა კურდელაშვილთან. სამედიცინო-საინფორმაციო ცენტრი „თანადგომა“, ფსიქოლოგი. 24.10.2011

⁶³ „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი“ - №2 ფოკუს-ჯგუფის შედეგები. 28.10.2011

⁶⁴ ინტერვიუ მაია ჭავჭავნიძესთან. WISG, სექსოლოგი. 6.10.2011

⁶⁵ ინტერვიუ ნანა მამულაშვილთან. WISG, ფსიქოლოგი. 8.10.2011

⁶⁶ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდათა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

⁶⁷ Study on Homophobia, Transphobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity. Legal Report: Georgia. COWI. 2010

⁶⁸ ინტერვიუ გიორგი გოცირიძესთან. „საქართველოს ახალგაზრდათა იურისტთა ასოციაცია“. 21.10.2011

CEDAW კონვენცია, მუხლი 11, 13, 16 [1], [h]

საქართველოს შრომის კოდექსი პირდაპირ კრძალავს დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციის ნაიდაგზე, თუმცა ამ თვალსაზრისით კოდექსის მთავარი ნაკლი ისაა, რომ ეს ჩანაწერი ეხება უკვე დასაქმებული პირის დისკრიმინაციის აკრძალვას და არ ვრცელდება კანდიდატის შერჩევის ეტაპზე. მეორე მხრივ, კოდექსი არ ავალდებულებს დამსაქმებელს განუმარტოს დასაქმებულს სამსახურიდან გათავისუფლების მიზეზი და საფუძველი. ამგვარად, კოდექსი ისეა ფორმულირებული, რომ გზას უხსნის დამსაქმებლის თვითნებობას პირის სამსახურში მიღებისა და დათხოვნის ეტაპებზე, რაც ადვილად შეიძლება დისკრიმინაციულ ქმედებაში გადაიზარდოს.

„პირმა კიდეც რომ განაცხადოს მსგავსი ფაქტის შესახებ, არაფერი არ შეიცვლება, სამსახურს ვერ დაიბრუნებს, კომპენსაციას ვერ მიიღებს დამსაქმებლისგან. იმის დამტკიცება, თუ რატომ მოხდა რეალურად გათავისუფლება, პრაქტიკურად შეუძლებელია, რადგან მიზეზის დასაბუთების ვალდებულება დამსაქმებელს არ აქვს“ – განმარტავს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის იურისტი გიორგი გოცირიძე.

რესპონდენტების უმრავლესობას არ აქვს გახსნილი სტატუსი სამუშაო ადგილზე, რაც თანამშრომელთა მხრიდან განკითხვის, დისკრიმინაციის, მარგინალიზაციის, სამუშაოს დაკარგვის შიშში გამოიხატება. რესპონდენტთა ის მცირე ნაწილი, რომელიც ამბობს, რომ სამსახურში გახსნილი აქვთ სტატუსი ან გენდერულად არაკონფორმულები არიან, რიგ შემთხვევებში უსამართლო და არაკეთილგანწყობილ დამოკიდებულებაზე საუბრობენ.

„უარი მითხრეს ერთ-ერთ სტომატოლოგიურ კლინიკაში დასაქმებაზე... მეორე

ყველა ადამიანს აქვს ღირსეული და პროდუქტიული შრომის, მისი სამართლიანი და ნორმალური პირობების, უმუშევრობისგან დაცვის უფლება სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე.

[ჯოკიაპარტას პრინციპები, პრინციპი 12]

ყველა ადამიანს აქვს საკმარისი საცხოვრებლისა და გამოსახლებისგან დაცვის უფლება მისი სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის მიუხედავად.

[ჯოკიაპარტას პრინციპები, პრინციპი 15]

კლინიკაში... უარი მითხრეს ჩაცმულობის გამო... მიუხედავად იმისა, რომ მე პაციენტთან ურთიერთობა საერთოდ არა მაქვს... საქმე მოენონათ და უარი ჩაცმულობის და ქცევის გამო მითხრეს“⁶⁹ (თაკო, 32 წლის)

სპეციალისტებმა განაცხადეს, რომ მათთვის არ იყო ცნობილი საცხოვრებელი ადგილის უფლების შეზღუდვის ფაქტები სტატუსის საფუძველზე, თუმცა აღნიშნეს, რომ შეიძლება ამის მიზეზი იყოს ის, რომ ლბტ ადამიანები, როგორც წესი, ამ სტატუსს არ ხსნიან ბინების მეპატრონეებთან თუ მეზობლებთან.

ამონარიდი ინტერვიუდან – „ქალთა ფონდი საქართველოში“ წარმომადგენელი: „საცხოვრებლის მიღების საკითხებს რაც შეეხება, გამიგია ისეთი შემთხვევების შესახებ, როცა ოჯახის წევრებს თავად არ სურთ ასეთ ადამიანთან ერთად ცხოვრება. შეიძლება, უყვართ კიდევაც, ამას კი არ გამოვრიცხავ, მაგრამ საზოგადოებრივი სტიგმის გამო, ურჩევნიათ, რომ ცალკე იცხოვროს თუკი ასეთი ოჯახის წევრი ჰყავთ. ვიცი ერთი შემთხვევა, რომელიც რეგიონში მოხდა. [ლია ლესბოსელს] თავად სურდა ცალკე ცხოვრება, მაგრამ ოჯახის წევრები უარს ამბობდნენ მისთვის საცხოვრებელიდან წილის მიცემის შესახებ. მან იურიდიულ სამსახურსაც მიმართა, რომ მშობლების მემკვიდრეობიდან წილი მიეღო. ფაქტია, რომ ამის მიზეზი მისი ორიენტაცია იყო. ასევე გორში იყო მსგავსი შემთხვევა, როდესაც იგივე სიტუაციაში მყოფმა დაზარალებულმა ოჯახური ძალადობის ცენტრს მიმართა. რამდენადაც ვიცი, ვერ მოგვარდა პრობლემა და მგონი ის გოგო ახლა საზღვარგარეთაა წასული“⁷⁰

⁶⁹ რესპონდენტი №2, ინტერვიუ ლბტ ჯგუფის წარმომადგენელთან. 24.10.2011

⁷⁰ ინტერვიუ ნანა ფანცულაიასთან. „ქალთა ფონდი საქართველოში“. 21.10.2011

CEDAW კონვენცია, მუხლი 1, 2[f], 5[a], 16

საქართველოში ამ პრობლემას სამართლებრივი საფუძველი არ აქვს. სამოქალაქო სამართლის კოდექსი ნათლად განმარტავს, რომ ქორწინება მხარეთა შორის თავისუფალ და სრულ თანხმობას უნდა ემყარებოდეს. თუმცა ამ მხრივ პრობლემები მაინც არსებობს, რაც ძირითადად განპირობებულია ტრადიციებით; იურისტმა გიორგი გოცირიძემ ისაუბრა მაგალითად მოტაცებების პრაქტიკაზე, რაც კანონით აკრძალულია და სისხლის სამართლის წესით დასჯადი ქმედებაა, თუმცა რიგ შემთხვევებში მსგავს ქმედებას თან ახლავს გაუპატიურებაც. ასეთ შემთხვევაში მსხვერპლები თავიანთი „რეპუტაციის“ გადარჩენის მიზნით აღარ მიმართავენ სამართალდამცველ ორგანოებს და ამჯობინებენ, რომ დარჩნენ იმ ოჯახში და ამ, ასე ვთქვათ, იძულების წესით შექმნან ოჯახი. თუმცა მან ხაზგასმით აღნიშნა, რომ სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა ასეთი შემთხვევებში ცალსახაა: „თუკი არსებობს ინფორმაცია, რომ ასეთი გზით მოხდა ოჯახის შექმნა, ანუ მოტაცების გზით მოხდა.. ანუ.. ადამიანი რეალურად მოიტაცეს და მას თავისუფლება აღუკვეთეს და გააუპატიურეს, სამართალდამცველებს ევალებათ ამასთან დაკავშირებით პრაქტიკულად მოქმედება და იმის მიუხედავად, არსებობს თუ არა დაზარალებული ადამიანის საჩივარი, ისინი ვალდებული არიან სისხლის სამართლის პასუხისგებაში მისცენ ის პირი, ვინც ეს ქმედება ჩაიდინა“.⁷¹

მან ასევე დასძინა, რომ არ არსებობს საკანონმდებლო ბარიერი თუ ასეთ სიტუაციაში მსხვერპლმა განქორწინება მოინდომა, ხოლო თუ ამას რაიმე მიზეზის გამო ვერ მოახერხებს, შეუძლია ისარგებლოს კანონით ოჯახური ძალადობის შესახებ: „ოჯახური ძალადობა

ყველას აქვს ოჯახის შექმნის უფლება სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის მიუხედავად. ოჯახს შეიძლება ჰქონდეს განსხვავებული ფორმა. არც ერთი ოჯახი არ უნდა განიცდიდეს დისკრიმინაციას მისი ნებისმიერი წევრის სექსუალური ორიენტაციის ან გენდერული იდენტობის გამო.

[ჯოკიაპარტას პრინციპები, პრინციპი 24]

გაცილებით ფართო სფეროა და იგი შეიძლება ხორციელდებოდეს ვთქვათ... დედისგან, მამისგან და ასე შემდეგ... და ამავდროულად მიმართოს ყველა შესაბამის ორგანოს... სამართლებრივი ბარიერი აქ არ არსებობს“. ⁷² თუმცა პრაქტიკაში არსებული მექანიზმების გამოყენება ნაკლებად ხდება.

გარდა ზემოაღნიშნული პრობლემისა, სპეციალისტების განმარტებით, მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მშობლებზე ეკონომიკური დამოკიდებულება, რაც ბევრს აიძულებს დაჰყვეს მშობლის ნებას და შექმნას ოჯახი, როგორც ეს ტრადიციული მენტალიტეტითაა ნაკარნახევი. დაუქორწინებელი ქალების, ისევე როგორც მამაკაცების, სტიგმატიზებულ მდგომარეობას ხაზი გაუსვა ფსიქოლოგმა: „ასეთი ადამიანები აღქმული არიან როგორც არასრულფასოვანი, არარეალიზებულები“. თუმცა დააკონკრეტა, რომ ამ შემთხვევაში უცოლო მამაკაცებს უფრო ეჭვით უყურებენ, ვიდრე ქალებს, ვინაიდან გაუთხოვარი ქალები არ არის უცხო ხილი ქართულ საზოგადოებაში. ⁷³ „თანადგომის“ წარმომადგენელმა აღნიშნა, რომ არაერთი ძალით დაქორწინების შემთხვევის შესახებ გამხდარა მისთვის ცნობილი. მან ასევე აღნიშნა, რომ დაუქორწინებელი ქალები მარგინალიზებული არიან საზოგადოებაში. ⁷⁴

„კარგად მოგეხსენებათ, რა ქვეყანაში ვცხოვრობთ. აქ ყველა: მეზობლით დაწყებული, ნაცნობების ნაცნობებით დამთავრებული, თავს მოვალედ თვლის, შენს პირად სივცრეში შემოიჭრას და რაღაც რჩევა მოგცეს. თქვენ ვერ წარმოიდგენთ, რამდენჯერ მიპირებდნენ გათხოვებას... ხან ვინ გამირიგეს და ხან ვინ... თითქოს ჩანოლილი საქონელი ვყოფილიყავი... ალბათ სხვა ქვეყანაში რომ ვცხოვრობდე, მეყოფოდა გამბედაობა, საკუთარი უფლებებისთვის მებრძოლა, ახლა კი... იცით ახლა რაზე ვოცნებობ? მხოლოდ ერთ რამეზე – რომ ამ ქვეყნიდან გავაღწიო რაც შეიძლება მალე... ვიმუშავებ თავდაუზოგავად, დღისით და ღამით, ოღონდაც მომეცეს იმის შესაძლებლობა, ვიცხოვრო ქვეყანაში, სადაც ვერავინ ჩაერევა ჩემს ცხოვრებაში. ახლა ყველა ერევა და ჭკუას მარიგებს, ვისაც ეს არ ეზარება“... (მარინა, 36 წლის).⁷⁵

„25 წლის ჯდებადი რომ გავთხოვდი... ჩემებმა გაიგეს, რომ გოგოებთან მქონდა ურთიერთობა ძალიან დიდი სკანდალი დატრიალდა, აღარ მენდობოდნენ, მაკონტროლებდნენ.. ძალიან მძიმე სიტუაციაში ვიყავი და ვეღარ ვუძლებდი ზენოლას და ამ სიტუაციაში გამორჩნდა ვიღაცა ტიპი და რაღაც მანიპულაცია ჩავატარე, რომ ცოლად მოვეყვანე. უბრალოდ მშობლებისგან წასვლა, ცალკე ცხოვრება მიწოდდა და რასაც ჰქვია, ვის გავეყარე და ვუის შევეყარეო... 9 თვეში გავშორდი იმიტომ, რომ ეს კატასტროფა იყო.. სხვა გოგო მიყვარდა და გვერდით კიდევ ისეთი კაცი მყავდა, რომელსაც არ ვუყვარდი, მცემდა,

ნარკომანი იყო და ა.შ. მაგრამ სამაგიეროდ ამით დავარწმუნე ჩემები, რომ მე აბსოლუტურად „ჯანსაღი“, ჰეტეროსექსუალი გოგო ვარ და თურმე შემძლება კაცთან ურთიერთობა“.⁷⁶

- შვილად აყვანისა და სუროგატული დედის მომსახურებით სარგებლობის საკითხები

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, ბავშვის შვილად აყვანის უფლება ეძლევათ მხოლოდ რეგისტრირებულ ქორწინებაში მყოფ წყვილებს; ვინაიდან კანონი არ ცნობს ერთსქესიან ქორწინებას, ლბტ წყვილებს არ შეუძლიათ შვილის აყვანა. მარტოხელა დედას უფლება აქვს აიყვანოს ბავშვი, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა გარკვეული პირობების გამო - მათ შორის კანონი ასახელებს „მორალურ და პირად თვისებებს“ – პირს არ შეუძლია მშობლის უფლების განხორციელება. კანონში არ არის დაკონკრეტებული რა იგულისხმება ამ ჩანაწერში, ან რა კრიტერიუმებით უნდა განისაზღვროს პირის „მორალური თვისებები“ და მათი შესაბამისობა კანონის მოთხოვნებთან. ამ ბუნდოვანებამ, იოლი შესაძლებელია, გამოიწვიოს კანონის დისკრიმინაციული განმარტება და გამოყენება პრაქტიკაში.

საქართველოს კანონმდებლობა მარტოხელა დედას აძლევს ხელოვნური განაყოფიერებით შვილის ყოლის უფლებას. რაც შეეხება სუროგაციას, საქართველოში ნებადართულია ჯანმრთელობის დაცვის შესახებ კანონის 143-ე მუხლით, სადაც წერია, რომ სუროგაციის მეთოდით სარგებლობა შეუძლია წყვილს. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი კი წყვილს ცალსახად განსაზღვრავს როგორც ქალისა და მამაკაცის წყვილს. სუროგაციის მეთოდით გაჩენილი ბავშვის რეგისტრაციის საკითხი რეგულირდება კანონით სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ (34-ე მუხლი), სადაც ასევე მითითებულია, რომ ხელშეკრულება წყვილთან უნდა გაფორმდეს. ამგვარად, სამოქალაქო აქტების რეგისტრაციის შესახებ კანონი არ იძლევა საშუალებას, რათა მარტოხელა დედამ ან ჰომოსექსუალურმა წყვილმა ისარგებლოს სუროგატი დედის მომსახურებით.

⁷² ინტერვიუ სოფო ბენაშვილთან. საქართველოს სახალხო დამცველის ოფისი. 22.10.2011

⁷³ ინტერვიუ ნანა მამულაშვილთან. WISG, ფსიქოლოგი. 8.10.2011

⁷⁴ ინტერვიუ ლელა კურდელაშვილთან. სამედიცინო-საინფორმაციო ცენტრი „თანადგომა“, ფსიქოლოგი. 24.10.2011

⁷⁵ შორენა გაბუნია. „ვირტუალური კომუნიკაციების როლი თბილისელი ლბტ ქალების ცხოვრებაში“. ქალთა ფონდი საქართველოში. 2010.

⁷⁶ რესპონდენტი №5, ინტერვიუ ლბტ ჯგუფის წარმომადგენელთან. 23.10.2011

- შევიდეს ცვლილებები ახლადმიღებულ კანონში პერსონალური მონაცემების დაცვის თაობაზე, რათა უზრუნველყოფილ იქნეს მისი შესაბამისობა საქართველოს კონსტიტუციასთან და საქართველოს საერთაშორისო ვალდებულებებთან ადამიანის უფლებათა დაცვის საკითხებში; კონკრეტულად: კანონში განიმარტოს „მნიშვნელოვანი საჯარო ინტერესი“ ვინ როდ, ისე, რომ ამ განმარტებამ არ შელახოს ადამიანთა ფუნდამენტური უფლებები, როგორცაა თანასწორობა, პატივისა და ღირსების ხელშეუვალობა, პირადი ცხოვრების ხელშეუვალობა. კანონში ჩაიდოს ქმედითი მექანიზმები ინფორმაციის დამუშავების უფლების ბოროტად გამოყენების წინააღმდეგ; განისაზღვროს არასწორად ან ბოროტად გამოყენების შედეგად მსგავსი მოქმედებით უფლებადარღვეულ პირთა უფლებების აღდგენის (მათ შორის კომპენსაციის მიღების) საფუძველი, წესი და პროცედურა;
- გაუქმდეს ჯანდაცვის მინისტრის ბრძანება სისხლის დონორობის აკრძალვასთან დაკავშირებით, რომელიც ერთიანად ვრცელდება „ჰომოსექსუალთა“ ჯგუფზე; ეს საკითხი დარეგულირდეს საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებებისა და სხვა ქვეყნებში ამ სფეროში არსებული კარგი პრაქტიკის გათვალისწინებით;
- შევიდეს ცვლილებები შრომის კანონთან კოდექსში, კერძოდ დამსაქმებელს დაეკისროს ვალდებულება დასაქმებულს წერილობით შეატყობინოს გათავისუფლების მიზეზები და საფუძვლები; ასევე ჩაიდოს სათანადო მექანიზმები კანონში, რათა შემცირდეს სამსახურში აყვანის ეტაპზე დისკრიმინაციის საფრთხე სექსუალური ორიენტაციის საფუძველით;
- შემუშავდეს საკანონმდებლო მექანიზმი უმაღლესი სასწავლებლის დიპლომის მეორედ გაცემის თაობაზე სქესის შეცვლის შემთხვევაში;
- მიღებულ იქნეს საკანონმდებლო აქტი, რომელიც დაარეგულირებს სქესის შეცვლის წესსა და პროცედურას საქართველოს კონსტიტუციით გარანტირებული უფლებებისა და სხვა ქვეყნებში ამ სფეროში არსებული კარგი პრაქტიკის გათვალისწინებით;

- მიღებულ იქნეს ქმედითი ზომები შესაბამისი უწყებების მხრიდან, რათა მოხდეს სახელმწიფოს წარმომადგენლების თუ მესამე პირების მიერ ლბტ ადამიანების უფლებათა დარღვევების პრევენცია, სწრაფი და ეფექტური გამოძიება და კანონით გათვალისწინებული ზომების გატარება კანონდამრღვევთა მიმართ;
- საქართველოს სახალხო დამცველმა შეისწავლოს და გამოაქვეყნოს ლბტ პირების მდგომარეობა პენიტენციურ სისტემაში;
- სახელმწიფო მოხელეებს, განსაკუთრებით სამართალდამცველ ორგანოებს ჩაუტარდეთ ცნობიერების ამაღლების კურსები ლბტ უფლებებთან და თავისუფლებებთან დაკავშირებით;
- სახელმწიფო დონეზე გაეწიოს დახმარება სამედიცინო სასწავლო დაწესებულებებსა და ექიმთა მოქმედ ასოციაციებს, რათა მოხდეს სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საკითხებზე მეცნიერების თანამედროვე მიდგომების გაცნობა სამედიცინო სფეროს მოქმედი მუშაკებისა და მომავალი ექიმებისათვის.

„ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი“ (WISG) წარმოადგენს ქალთა უფლებებზე მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციას, რომელმაც ჰომოფობიის საკითხებზე მუშაობა 2002 წელს დაიწყო. 2003 წლიდან ორგანიზაცია მუშაობს ჰომოფობიური სიძულვილის ენის კვლევაზე ქართულენოვან მედიაში. 2005 წლიდან WISG-ის ქალთა უფლებების პროგრამა ფოკუსირებულია ლბტ ქალების გაძლიერებაზე საქართველოში.

Women's Initiatives Supporting Group (WISG) is a non-governmental organization working on women's rights in Georgia. WISG started to work on the issue of homophobia in 2002. Since 2003 WISG has been working on research and analysis of homophobic hate speech in Georgian media. Since 2005 its women's rights program has been focusing on LBT women's empowerment in Georgia.

A 1 Apt. 12a Bakhtrioni str., Tbilisi 0194 Georgia

T (995 32) 238-01-03

E info@women.ge

W www.women.ge www.lesbi.org.ge www.minority.ge